

YALAN YERE YEMİN SUÇU (TCK M. 275)

CRIME OF PERJURY (TPC ART. 275)

Araştırma Makalesi

Hüsnü Sefa ERYILDIZ*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	576
I. MUKAYESELİ HUKUK	578
II. TÜRK HUKUKU	589
III. KORUNAN HUKUKİ DEĞER	590
IV. FAİL VE MAĞDUR	593
V. SUÇUN KONUSU	598
VI. MADDİ UNSUR	598
VII. MANEVİ UNSUR	614
VIII. HUKUKA AYKIRILIK	616
IX. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER	616
X. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	622
A. Teşebbüs	622
B. İştirak	625
C. İçtima	628
XI. ETKİN PİŞMANLIK	630
A. Dava Hakkında Hüküm Verilmeden Önce Gerçeğin Söylenmesi	632
B. Hükümün İcraya Konulmasından veya Kesinleşmesinden Önce Gerçeğin Söylenmesi	633
XII. KOVUŞTURMA VE YAPTIRIM	633
KAYNAKÇA	637

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1056818

Makalenin Geliş Tarihi: 12 Ocak 2022

Makalenin Kabul Tarihi: 21 Mart 2022

* Dr. Öğretim Üyesi, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku
Anabilim Dalı.
Eposta: sefa.eryildiz@atauni.edu.tr

ORCID: 0000 – 0003 – 4964 - 0888

ÖZ

Hukuk davalarında taraf yemini, mahkemeyi bağlayıcı kesin bir delil niteliğinde olduğundan, yemin üzerine gerçek dışı beyanda bulunulması, mahkemenin yemine konu maddi vakıayı doğru tespit ederek adil bir karar vermesini ve dolayısıyla adil yargılama vazifesini yerine getirmesini tehlikeye sokabilmekte, bu durum aynı zamanda toplumun adliyeye olan güvenini sarsmakta ve bireylerin hak kaybına uğramalarına yol açabilmektedir. Adli yargılamanın sağlıklı bir şekilde işlemesi ve toplumun buna olan güvenin korunması ile devletin asli görevleri arasında yer alan adaletin tesisi amaçlarıyla kanun koyucu gerek 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 287. maddesi gerekse yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinde bir hukuk davasının taraflarınca gerçekleştirilen yalan yere yemin eylemini yaptırım altına almıştır.

Bu çalışmada, Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinde düzenlenen yalan yere yemin suçu, Alman, Avusturya ve İsviçre Ceza Kanunlarında yer alan muadil hükümlerle karşılaştırılarak konuya ilişkin öğretici görüşleri ve yargı kararları doğrultusunda incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Yemin, Yemin delili, Yalan yere yemin, Yalan beyan, Yalan tanıklık

ABSTRACT

Since the party's oath in civil cases is conclusive evidence that binds the court, making a false statement after the oath may jeopardize the court's ability to correctly identify the material fact subject to the oath and thus to make a fair trial, and this situation also leads to undermining the trust of the society towards the courthouse and the loss of rights of individuals. For the purposes of the proper functioning of the judicial proceedings, the protection of the public's trust in it, and the establishment of justice, which is among the primary duties of the state, the legislator has made a decision both in article 287 of the repealed Turkish Penal Code No. 765 and in article 275 of the Turkish Penal Code No. 5237 in force about sanctioning the act of perjury, which the parties in a civil case can carry out.

In this study, the crime of perjury, regulated in article 275 of the Turkish Penal Code, has been examined in line with the doctrinal views and judicial decisions about the subject by comparing with the equivalent provisions in the German, Austrian and Swiss Penal Codes.

Keywords: Oath, Proof of oath, Perjury, False statement, False testimony

GİRİŞ

Yalan yere yemin suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının "Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısmının,

“Adliyyeye Karşı Suçlar” başlıklı İkinci Bölümünde “Yalan yere yemin” başlığı altında 275. maddede düzenlenmiştir. Maddeye göre: “(1) Hukuk davalarında yalan yere yemin eden davacı veya davalıya bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Dava hakkında hüküm verilmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz. (3) Hükümün icraya konulmasından veya kesinleşmesinden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın yarısı indirilir”.

Maddenin ilk fıkrasında (özel) hukuk davalarında tarafların yalan yere yemin etme eylemi yaptırım altına alınmış, ikinci ve üçüncü fıkralarda ise farklı zamansal koşullara ve hukuki sonuçlara bağlanan iki ayrı etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir.

Hukuk muhakemesinde “taraf yemini” kavramı; “bir kimsenin esas davasının halline etkili olan bir olayın ispatı için diğerine teklif ettiği bir doğrulatma beyanı”¹ veya “Davanın taraflarından birisinin, davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli olan ve kendisinden kaynaklanan (sadır olan) maddi vakıaların doğru olup olmadığı hakkında, namus, şeref ve kutsal saydığı tüm inanç ve değerleri üzerine beyanda bulunması”² olarak tanımlanmaktadır.

12.01.2011 kabul tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) sisteminde taraf yemini “kesin delil” olarak kabul edilmiştir³. “Kesin delil” kavramı; “Hâkimin, üzerinde herhangi bir takdir hakkının bulunmadığı, hâkimi de bağlayan, koşulları ve hükümleri kanun tarafından tayin edilmiş olan delil” şeklinde tarif edilmektedir⁴. Taraflarca hazırlanma ilkesinin geçerli olduğu hukuk davalarında kesin delillerin hâkimi bağladığı ve hâkimin bu delilleri takdir hakkının bulunmadığı; kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı hukuk davalarında ise yeminin hâkim için bağlayıcı olmadığı kabul edilmektedir⁵.

Hukuk muhakemesinde kanuni delil sisteminin geçerli olması ve belirli miktarı aşan işlemlerin kesin delille ispat edilmesi zorunluluğu, yeminin, gerçeğe ulaşmadaki

¹ PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s. 386.

² TANRIVER Süha, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 877.

³ TANRIVER, **2020**, s. 840.

⁴ TANRIVER, **2020**, s. 877.

⁵ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, **2018**, s. 387.

önemini ortaya koymaktadır. Yeminin hukuk muhakemesindeki bu önemli işlevselliğini dikkate alan kanun koyucu, TCK m. 275 hükmü ile hukuk davasında tarafların yalan yere yemin eylemini yaptırım altına almıştır.

Yalan tanıklıktan farklı olarak, yalan yere yeminde, gerçeğe aykırı beyan üzerine yemin edilmiş olması gerekir⁶. Yemin olmaksızın gerçek dışı beyanda bulunulması halinde bu suç oluşmaz. Buna karşın, ister yemin üzerine isterse de yeminsiz olsun tanığın yalan beyanda bulunması yalan tanıklık suçuna vücut verebilir. Başka bir deyişle, yalan tanıklık suçunda yemin, suçun bir unsuru değildir.⁷

Yalan yere yemin, münhasıran hukuk davaları bakımından suç teşkil ederken; yalan tanıklık, hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan idari veya cezai bir soruşturma kapsamında (fıkra 1) veya hukuk veya ceza mahkemesi huzurunda söz konusu olabilir⁸.

Yalan yere yeminde fail, hukuk davasının taraflarını teşkil eden davacı veya davalı iken; yalan tanıklıkta, başlatılan idari veya cezai bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde (fıkra 1) ya da hukuk veya ceza mahkemesi huzurunda veya yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde (fıkra 2) “tanık” sıfatı ile bilgisine başvuru olan kişidir.

I. MUKAYESELİ HUKUK

Mukayeseli Hukukta yalan yere yemin eylemini yaptırım altına alan kanunlara rastlanmaktadır. Bunlardan, Alman Ceza Kanunu’nun (AİCK) Özel Kısmının Dokuzuncu Bölümünün 153. maddesinde yalan tanıklık suçuna, 154. maddesinde yalan yere yemin suçu ve 155. maddesinde yemin ile eşdeğer kabul edilen durumlara yer verilmiştir⁹.

⁶ ÖZBEK, Veli Özer / DOĞAN, Koray / BACAŞIZ, Pınar / TEPE İlker, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 1189.

⁷ SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 773.

⁸ KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020b, s. 1077 vd.

⁹ Alman İmparatorluk Ceza Kanunu’nun ilk halinde her bir beyanın yemin üzerine yapılması zorunlu olduğu olduğundan, yeminsiz gerçek dışı beyanda bulunulması suç olarak düzenlenmemiştir. Yemin üzerine yalan beyanda bulunma, suçun temel halini oluşturmaktaydı. Yeminli gerçeğe aykırı beyanın, sanığın ölüm cezasına veya beş yıldan fazla hapis cezasına mahkûm edilmesine neden olması gibi hallerde suç için öngörülen cezanın artırılması kabul edilmiştir. Yeminsiz gerçeğe aykırı beyanda bulunmanın bağımsız bir suç olarak Kanuna dâhil edilmesinin akabinde, cezayı artıran bu nitelikli hal yürürlükten

Alman Ceza Kanunu'nun "*Falsche uneidliche Aussage*" (Yeminsiz yalan beyan) başlıklı 153. maddesinde yer alan; "*Her kim mahkeme önünde veya yeminli tanık veya bilirkişi ifadesi almaya yetkili olan bir merci önünde, tanık veya bilirkişi sıfatı ile yemin etmeksizin gerçeğe aykırı beyanda bulunursa, üç aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" şeklindeki düzenleme ile yeminsiz gerçeğe aykırı tanıklık ve bilirkişilik eylemleri yaptırım altına alınmıştır.

Yalan yere yemin suçu ise Kanunun, "*Meineid*" (Yalan yere yemin) başlıklı 154. maddesinde; "*(1) Her kim mahkeme veya yemin kabul etmeye yetkili diğer bir merci önünde yalan yere yemin ederse, bir yıldan az olmayan hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Daha az cezayı gerektiren hallerde ceza, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıdır.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Yine Kanunun "*Yemin ile eşdeğerdeki doğrulama*" başlıklı 155. maddesine göre; "*1. Yemin yerine geçen doğrulama, 2. Önceki yemine veya yemin yerine geçen doğrulamaya dayanma, yemin ile eşdeğerdir*". Görüleceği üzere, 155. madde vasıtasıyla 154. maddede düzenlenen yalan yere yemin suçunun konusu ve uygulama alanı genişletilmiştir.

Ayrıca Kanunun "*Yemin yerine geçen gerçeğe aykırı teminat*" başlıklı 156. maddesinde; "*Her kim yemin yerine geçen teminatı alma yetkisine sahip bir merci önünde, böyle bir teminatı gerçeğe aykırı olarak verir veya böyle bir teminata dayanarak gerçeğe aykırı beyanlarda bulunursa, üç yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır.*" şeklindeki düzenleme ile 154 ve 155. maddelerde öngörülen hallerinin yanı sıra yemin yerine geçen gerçeğe aykırı teminatta bulunma da yaptırım altına alınmıştır.

Alman Ceza Kanunu'nun 153. maddesinde düzenlenen yeminsiz yalan beyanda bulunma suçunun temel halinin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen yalan tanıklık suçunun nitelikli haline karşılık geldiği ifade edilmektedir¹⁰. Bununla birlikte, TCK m. 272/2'de düzenlenen nitelikli halin tatbiki

kaldırılmıştır., MÜLLER, Henning Ernst, **Münchener Kommentar zum StGB**, Cilt 3, Editör: SCHÄFER Jürgen, 4. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2021, m. 154 kn. 10.

¹⁰ GÖKTÜRK, Neslihan, "Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2016, Cilt: XX, Sayı: 1, (s. 347 - 409), s. 377 dn. 99.

bakımından tanığın yeminli veya yeminsiz dinlenmesinin önemi bulunmayıp tanık dinleyen merciinin yemin verme yetkisine sahip olması yeterlidir¹¹. Ancak, Alman Ceza Kanunu m. 153'ün tatbiki için tanıklığın mutlaka “yeminsiz” olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Yemin etmek suretiyle mahkeme veya yemin kabul etmeye yetkili diğer bir merci önünde gerçeğe aykırı beyanda bulunulması halinde AİCK m. 154'de düzenlenen yalan yere yemin suçu oluşacaktır.

Ayrıca 5237 sayılı TCK m. 272'den farklı olarak, AİCK m. 153 hükmü, yalnızca tanık değil, bilirkişi sıfatına sahip kişilerin de yeminsiz gerçeğe aykırı beyanda bulunma eylemlerini cezalandırmaktadır. Buna karşın, Hukukumuzda gerçeğe aykırı bilirkişilik ve tercümanlık bağımsız bir suç olarak TCK m.276'da yaptırım altına alınmıştır.

AİCK m. 154'de düzenlenen yalan yere yemin suçu, failin sıfatına bakılmaksızın herhangi bir mahkeme önünde veya yeminli tanık veya bilirkişi ifadesi almaya yetkili olan bir merci önünde gerçeğe aykırı beyanda bulunma eylemini kapsamaktadır.

Alman öğretisinde, 154. maddenin ikili bir fonksiyonu yerine getirdiği kabul edilmektedir. Buna göre; “tanık” veya “bilirkişi” sıfatına sahip kişilerin yeminli yalan beyanları bakımından 154. maddedeki düzenleme, 153. maddenin cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli halini oluştururken, tanık ve bilirkişi dışındaki *örneğin* hukuk davasının tarafları veya tercüman gibi diğer kişilerin yeminli yalan beyanları bakımından ise bağımsız bir suç teşkil etmektedir¹². Buna karşın, TCK m. 275'de yer alan yalan yere yemin suçuna ilişkin düzenleme münhasıran bağımsız bir suç niteliğindedir.

¹¹ GÖKTÜRK, 2016a, s. 379.

¹² ARZT, Gunther / WEBER, Ulrich, **Strafrecht Besonderer Teil**, Lehrbuch, 1. Baskı, Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 2000, s. 999, 1000; EISELE, Jörg, **Strafrecht Besonderer Teil I**, Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit, 2. Baskı, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2012, s. 421; FISCHER, Thomas, **Strafgesetzbuch und Nebengesetze (StGB)**, 55. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2008, m. 154 kn. 1; HOHMANN Olaf / SANDER Günther M., **Strafrecht Besonderer Teil II**, 2. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2011, s. 178, 179; KREY, Volker / HEINRICH, Manfred / HELLMANN, Uwe, **Strafrecht Besonderer Teil I**, 15. Baskı, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2012, s. 250, 251; LENCKNER, Theodor / BOSCH, Nikolaus, **Strafgesetzbuch**, Kommentar, Editör: SCHÖNKE Adolf / SCHRÖDER Horst, 29. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2014, m. 154 kn. 1; MÜLLER, 2021, m. 154 kn. 4; NOROUZI Ali B., **Strafgesetzbuch, Kommentar**, Editörler: MATT, Holger / RENZIKOWSKI, Joachim, 1. Baskı, Verlag Franz Vahlen, München, 2013, m. 154 kn. 1; OTTO, Harro, **Grundkurs Strafrecht**, Die einzelnen Delikte, 7. Baskı, De Gruyter Rechtswissenschaften Verlag, Berlin, 2005, s. 535; RUDOLPHI, Hans-Joachim, **Systematischer Kommentar zum Strafgesetzbuch**, Editör: RUDOLPHI, Hans-Joachim / WOLTER, Jürgen, Cilt 2, 8. Baskı, Carl Heymanns Verlag, Köln, 2013, m. 154 kn. 1; RUß, Wolfgang, **Strafgesetzbuch, Leipziger Kommentar**, Großkommentar, Editör: LAUFHÜTTE, Heinrich Willhelm / RISSING - VAN SAAN, Ruth / TIEDERMANN, Klaus, 6. Cilt,

Ayrıca AİCK m. 154’de düzenlenen yalan yere yemin suçu, bir mahkeme veya yeminli tanık veya bilirkişi ifadesi almaya yetkili olan merci önünde sıfatına bakılmaksızın yalan yere yemin eden kişi hakkında uygulanabiliyor iken; TCK m. 275’de yer alan suç, bir hukuk mahkemesi önünde sadece davacı veya davalı sıfatına sahip kişiler tarafından işlenebilmektedir.

AİCK m. 154’de düzenlenen yalan yere yemin suçu ihtisas alanına bakılmaksızın mahkemeler ve ayrıca yemin kabul etmeye yetkili diğer bir merci önünde işlenebilirken, TCK m. 275’de yer alan düzenleme sadece hukuk davalarında mahkeme huzurunda gerçekleştirilen yalan yere yemin eylemlerini yaptırım altına almaktadır.

Görülebileceği üzere, kanun koyucu TCK m. 275 hükmünün uygulama alanını, AİCK m. 154 hükmüne nazaran oldukça sınırlı tutmuştur. TCK m. 275 hükmünün tatbik alanı dışında kalan eylemler bakımından koşulları bulunduğu takdirde TCK m. 272 ve devamında düzenlenen yalan tanıklık veya TCK m. 276’da düzenlenen gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık suçlarına ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulabilir.

AİCK m. 154’de failin sıfatına bakılmaksızın salt “yalan yere yemin etme” eyleminin haksızlık içeriği daha ağır fiil olarak yaptırım altına alındığı anlaşılmaktadır, zira yukarıda ifade edildiği üzere, Türk Hukukunda TCK m. 275 kapsamı dışında kalan *örneğin*, tanık gibi sùjeler bakımından “yalan yere yemin suçunun” oluşumu mümkün olmadığı gibi, TCK m. 272’de düzenlenen yalan tanıklık suçunun varlığı bakımından, gerçek dışı beyanda bulunan tanığın mutlaka yeminli dinlenmesi aranmamış ve yeminli dinlenmesi hali de cezayı ağırlaştırıcı bir hal olarak öngörülmemiştir.

AİCK m. 154’de düzenlenen yalan yere yemin suçunun haksızlık muhteviyatının, m. 153’de düzenlenen yalan tanıklık suçuna nazaran ağır olmasından ötürü daha şiddetli cezalandırıldığı ifade edilmektedir. İki suç tipi arasında haksızlık muhteviyatından kaynaklanan bu farklılığa gerekçe olarak; *objektif açıdan* yeminli beyanların delil değerinin her zaman yeminsiz beyanlara nazaran daha güçlü olması ve böylece yeminli beyanların yeminsiz olanlara nazaran korunan hukuki menfaati, yani

12. Baskı, De Gruyter Rechtswissenschaften Verlag, Berlin, 2010, m. 154 kn. 1; SINN, Arndt, **Strafgesetzbuch**, Kommentar, Editör: SATZGER, Helmut / SCHLUCKEBIER, Wilhelm / WIDMAIER, Gunter, 2. Baskı, Carl Heymanns Verlag, Köln, 2014, m. 154 kn. 2; VORMBAUM, Thomas, **Strafgesetzbuch**, Editör: PAEFFGEN, Hans - Ullrich, Cilt 2, 4. Baskı, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden - Baden, 2013, m. 154 kn. 4.

hâkimin/mahkemenin maddi gerçeğe ulaşma amacını daha fazla tehlikeye düşürmesi gösterilmektedir¹³. *Sübjektif açıdan* ise failin, gerek şekli olarak gerekse aydınlatma yolu ile gerçeğe bağlı kalmaya sevk edilmesine rağmen, yalan beyanını yemin ile destekleyerek inatçı bir tutum sergilemesinin suçun haksızlık içeriğini arttırdığı kabul edilmektedir¹⁴.

Yalan yere yemin suçunun daha ağır bir haksızlık muhtevası içerdiğine yönelik ileri sürülen bu gerekçeler öğretilerde eleştirilmektedir. Öncelikle, yeminli beyanların yeminsiz olanlara nazaran hâkimin/mahkemenin maddi gerçeğe ulaşma amacını daha fazla tehlikeye düşürdüğünü ileri süren görüşün hiçbir deneysel tecrübeye dayanmadığı ve ceza muhakemesi hukuku alanında kabul edilen serbest delil ve ispat sistemine de uygun düşmediği dile getirilmektedir¹⁵. Ayrıca, cezanın belirlenmesi bakımından önem arz eden failin sübjektif tutumunun tek başına en az bir yıldan başlayan hapis cezasına meşru bir dayanak teşkil etmesi hususunun da eleştirel bir hukuki değer anlayışı perspektifinden tatmin edici olmadığı belirtilmektedir¹⁶. Alman öğretisinde özellikle ceza muhakemesi hukuku alanında yemin usulüne son verilmesini savunan görüşlere de rastlanmaktadır¹⁷.

¹³ RUDOLPHI, 2013, m. 153 vd. öncesinde kn. 6.

¹⁴ NOROUZI, 2013, m. 154 kn. 1; MAURACH, Reinhart / SCHROEDER, Friedrich-Christian / MAIWALD, Manfred, **Strafrecht Besonderer Teil**, Cilt 2, Straftaten gegen Gemeinschaftswerte, 10. Baskı, C. F. Müller Verlag, München, 2012, s. 292.

¹⁵ RUDOLPHI, 2013, m. 153 vd. öncesinde kn. 6; diğer eleştiriler için bkz. FISCHER, 2008, m. 154 kn. 2; VORMBAUM, 2013, m. 154 kn. 12 vd.

¹⁶ NOROUZI, 2013, m. 154 kn. 1.

¹⁷ FISCHER, 2008, m. 154 kn. 2a; ayrıca MÜLLER, yalan yere yeminin suç politikası açısından önemini, yemin verilmesi usulü ile aynı oranda yitirdiğini, 2017 senesinde bu suçla ilişkin olarak sadece 56 mahkûmiyet hükmü kurulduğunu ve bu sayının beyan suçlarına ilişkin toplam mahkûmiyet sayısına kıyasla yalnızca küçük bir kısmı oluşturduğunu, yalan yere yemin suçundaki bu değer kaybının, yemin usulünün delil toplama ve değerlendirmedeki eski fonksiyonunun büyük ölçüde ortadan kalkışını yansıttığını, bu nedenle tanık ve bilirkişi delillerine ilişkin alanda, yemin ve dolayısıyla yalan yere yemin etmeden kaynaklanan ceza sorumluluğunun tamamen ortadan kaldırılmasının önerildiğini, ceza muhakemesi uygulamasında nadiren başvuru yemin usulünün ilerleyen süreçte göz ardı edilmesinin normun sadeleştirilmesi açısından isabetli olabileceğini, ancak yine de yemin ve yalan yere yeminin bazı durumlarda anlamlı olabileceğini belirtmektedir. Yazara göre, tanıklıkta yemin alanında bir reform çalışması için çaba gösterilmesi ve yeminin özellikle delillerin toplanması ve değerlendirilmesi usulünde gerçeğin ortaya çıkartılması bakımından bir araç olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu şekildeki bir yemin, olması gereken hukuk açısından delillerin değerlendirilmesinde önem arz eden ve mahkeme huzurunda oluşturulan belirli beyanlarla açıkça ilişkilendirilebilecektir. Bunun içine tanığın, beyanlarının mahkemece verilecek karar bakımından arz ettiği özel önemin farkında olmasının sağlanması ve bu şekilde esasa müessir beyanlarının özüne ulaşılması gerekmektedir. Böylelikle, yalan

Belirtmek isteriz ki, Alman öğretisinin yalan yere yemin suçunun özellikle ceza muhakemesi alanında tatbik edilmesine yönelik getirdiği eleştiriler, kanun koyucunun TCK m. 275'deki hukuk davaları ile sınırlı uygulama tercihinin ne kadar isabetli olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Türk öğretisinde suçun yalnızca hukuk davalarını kapsayacak şekilde düzenlenmesinin temel nedeni olarak; hukuk davalarında kanuni delil sisteminin geçerli olması ve davanın taraflarının vermiş oldukları yeminlerin hâkimi bağlaması gösterilmektedir. Buna karşın, ceza muhakemesi hukukunda serbest (vicdani) delil ve ispat sistemi geçerlidir ve muhakeme süjelerinin yeminleri kural olarak mahkemeyi bağlamaz.¹⁸

Yalan yere yemin suçuna Avusturya Ceza Kanunu'nda da yer verilmiştir. Suç, Kanunun Özel Kısmının Yirmi Birinci Bölümünün "*Falsche Beweisaussage*" (Yalan delil beyanı) başlıklı 288. maddesinde yalan tanıklık suçu ile birlikte düzenlenmiştir. Madde uyarınca: "(1) Her kim mahkeme önündeki sorgusunda tanık veya aynı zamanda taraf olmadığı müddetçe bilgi veren sıfatı ile konuya ilişkin gerçeğe aykırı beyanda bulunur veya bilirkişi sıfatı ile gerçeğe aykırı bir tespitte bulunur veya rapor düzenlerse üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Her kim mahkeme önünde yemin altında yalan delil beyanında (Fıkra 1) bulunur veya yalan delil beyanını yeminle doğrular veya bunun dışında Kanunda öngörülen diğer bir yemine ilişkin olarak mahkeme önünde yalan yere yemin ederse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Daha önce yapılan bir yemine dayanıldığında veya yemin etme yükümlülüğünden muaf kişilerde, yemin yerine öngörülen onaylama da yeminle eşdeğerdir. (3) Her kim 1. ve 2. fıkralarda belirtilen fiilleri Ulusal Parlamentonun araştırma komisyonu veya federal ya da eyalet ya da yerel idarenin disiplin makamları önünde de işlerse, bu fıkralara göre cezalandırılır.

yere yemin suçu geniş uygulama alanını kaybedecek ve çoğu zaman bir tanığın, ifadesinin önemsiz olduğunu düşündüğü bir detay nedeniyle haksız olarak bir suç isnadına maruz kalmasının önüne geçilecektir., 2021, m. 154 kn. 6-8.

¹⁸ SOYASLAN, 2020, s. 773; ÜNVER, Yener, **TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar**, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 238, 239; ayrıca bkz. ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞSIZ vd., 2018, s. 1188.

(4) Her kim 1. fıkra da belirtilen fiilleri Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre bir soruşturma evresinde tanık veya bilirkişi sıfatı ile kriminal polis, savcılık veya Avrupa Savcılığı önünde de işlerse, bu fıkra ya göre cezalandırılır”.

Ayrıca Kanunun “İdari bir makam önünde yalan delil beyanı” başlıklı 289. maddesine göre; “Her kim 288. maddenin 3. ve 4. fıkraları kapsamında kalan haller dışında idari bir makam önünde tanık sıfatı ile resmi sorgusunda konuya ilişkin gerçeğe aykırı beyanda bulunur veya bilirkişi sıfatı ile gerçeğe aykırı bir tespitte bulunur veya rapor düzenlerse bir yıla kadar hapis cezası veya yediyüzyirmi güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”.

Görüleceği üzere Avusturya Ceza Kanunu'nda yalan yere yemin suçu, tıpkı Alman Ceza Kanunu'nda olduğu gibi ikili bir işlevi yerine getirmektedir. Buna göre; 288. maddenin ilk fıkrasında belirtilen yalan delil beyanında bulunma eylemini, yemin üzerine gerçekleştiren veya bu eylemini yeminle doğrulayan tanık veya bilgi veren kişi artık ilk fıkra değil, ikinci fıkra kapsamında cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olan yalan yere yemin dolayısıyla sorumlu tutulacaktır. Buna karşın, tanık veya bilgi veren kişi sıfatı bulunmadığından birinci fıkra kapsamında yer almayan *örneğin*, hukuk davasında taraf olan bir kişi, yemin üzerine yalan delil beyanında bulunursa hakkında doğrudan ikinci fıkra da düzenlenen yalan yere yemin suçuna ilişkin hüküm uygulanacaktır, zira bu kişiler bakımından ikinci fıkra da yer alan düzenleme cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal değil, bağımsız bir suç teşkil etmektedir.¹⁹

Avusturya Ceza Muhakemesi Hukuku'nda tanığa yemin verdirme usulüne son verilmiştir. Dolayısıyla, tanık, yalan delil beyanında bulunma suçunun (m. 288/1) faili olabilecek iken, yalan yere yemin suçunun (m. 288/2) faili olamaz.²⁰ Bu bakımdan, 288. maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen suçun, tıpkı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinde düzenlenen yalan yere yemin suçunda olduğu gibi ceza mahkemeleri önünde tanık sıfatı ile yalan yere yemin etme eylemlerini kapsamadığı söylenebilir. Bununla birlikte, Avusturya Ceza Kanunu'nun 288. maddesinin üçüncü fıkrasında yer

¹⁹ BERTEL, Christian / SCHWAIGHOFER, Klaus, Österreichisches Strafrecht, Besonderer Teil II, 9. Baskı, Springer Verlag, Wien, 2010, s. 262; aynı yönde Avusturya Yüksek Federal Mahkemesi, T. 21.04.1988, 12Os 14/88, <https://www.jusline.at>, (erişim tarihi 08.01.2022).

²⁰ BERTEL / SCHWAIGHOFER, 2010, s. 262.

alan düzenleme ile suçun uygulama alanı Ulusal Parlamentonun araştırma komisyonu veya federal ya da eyalet ya da yerel idarenin disiplin makamları önünde işlenen yalan yere yemin etme eylemleri bakımından genişletilmiştir.

Yalan yere yemin suçu, İsviçre Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının 17. Başlığı altında, hem 306. maddede özel hukuk yargılamasının taraflarının gerçeğe aykırı beyanları hem de 307. maddede gerçeğe aykırı tanıklık, bilirkişilik ve tercümanlık eylemleri bakımından suçun nitelikli hali olarak yaptırım altına alınmıştır.

Kanunun "*Falsche Beweisaussage der Partei*" (Tarafların yalan delil beyanı) başlıklı 306. maddesine göre: "*1. Her kim bir özel hukuk yargılamasında taraf sıfatıyla hâkim tarafından hakikati söylemesi yönünde öğütlendikten ve cezai sonuçlarına dikkati çekildikten sonra konuya ilişkin yalan delil beyanında bulunursa üç yıla kadar hapis veya adli para ceza ile cezalandırılır. 2. Beyanın yemin veya el yemini²¹ ile doğrulanması halinde, üç yıla kadar hapis cezası veya doksan günden az olmamak üzere adli para cezası verilir*".

Kanun'un "*Gerçeğe aykırı tanıklık. Gerçeğe aykırı bilirkişilik. Gerçeğe aykırı tercümanlık*" başlıklı 307. maddesine göre ise: "*1. Her kim mahkeme huzurundaki bir yargılamada tanık, bilirkişi, çevirmen veya tercüman sıfatıyla konuya ilişkin gerçeğe aykırı beyanda bulunur, gerçeğe aykırı bir tespitte bulunur veya rapor düzenler veya gerçeğe aykırı çeviri yaparsa beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. 2. Beyanlar, tespit, rapor veya çeviri yemin veya el yemini ile doğrulanırsa, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası verilir. 3. Yalan beyan, mahkeme kararı bakımından ehemmiyeti bulunmayan gerçeklere ilişkin ise ceza adli para cezasıdır*".

Ayrıca İsviçre Ceza Kanunu'nun "*İdareye ilişkin konular ve uluslararası mahkemeler önündeki yargulamalar*" başlıklı 309. maddesine göre; "*Kanunun 306-308. maddeleri; a. İdari yargılama usulü, tahkim usulü ve tanık dinlemeye yetkili idari mercii veya kamu görevlisi önündeki usulde; b. İsviçre Federal Devleti'nin bağlayıcı olarak tanıdığı uluslararası mahkemeler önündeki yargulamalarda da uygulama alanı bulur.*"

²¹ Akabinde el sıkışmanın gerçekleştirildiği diğer bir yemin türüdür.

Görüleceği üzere, İsviçre Ceza Kanunu'nun 306. maddesinin ilk fıkrasında, suçun temel hali olarak, bir hukuk yargılamasında mahkeme önünde taraf sıfatıyla “yeminsiz” gerçeğe aykırı beyanda bulunma eylemi yaptırım altına alınmıştır. Bahsi geçen düzenlemenin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda muadili bir hüküm bulunmamaktadır.

İsviçre Ceza Kanunu'nun 306. maddesinin ikinci fıkrasındaki yalan yere yemin düzenlemesi ise, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinde yer alan yalan yere yemin suçu ile unsurları itibariyle oldukça benzerdir. Her iki düzenleme münhasıran hukuk yargılamasında mahkeme önünde taraf sıfatıyla yemin üzerine gerçek dışı beyanda bulunma eylemlerini yaptırım altına almaktadır. Ancak, İsviçre Ceza Kanunu'nun 306. maddesinin ikinci fıkrasındaki yalan yere yemin eylemine ilişkin düzenleme, gerçeğe aykırı beyanda bulunma suçunun cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hali olarak düzenlenmişken²², Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinde yer alan yalan yere yemin suçuna ilişkin düzenleme bağımsız bir suç olarak ihdas edilmiştir.

Her ne kadar İsviçre Ceza Kanunu'nun 306. maddesinin birinci fıkrasında “*hakikati söylemesi yönünde öğütlenme*” ve “*cezai sonuçlarına dikkatin çekilmesi*” şeklinde açıkça suçun unsuru olarak yer verilen koşullara Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesi lafzında yer verilmemiş olsa da; 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “*Yeminin şekli*” başlıklı 233. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Hâkim, yeminin icrasından önce yemin edecek kimseye, hangi konuda yemin edeceğini açıklar, yeminin anlam ve önemini anlatır ve yalan yere yemin etmesi hâlinde cezalandırılacağı hususunda dikkatini çeker.*” düzenlemesi ile Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesi gerekçesinde yer verilen “*Suçun oluşması, teklifin kanuni şekil ve koşullara uygun olmasına ve yemin önerilmesinin kanunen olanaksız bir konuya ilişkin bulunmamasına bağlıdır.*” açıklaması dikkate alındığında, bahsi geçen unsurların 275. maddede düzenlenen suçun yazılı olmayan tipiklik unsurlarına²³ dâhil olduğu söylenebilir.

İsviçre Ceza Kanunu'nun 307. maddesinin ilk fıkrasında yer alan düzenleme ile gerçeğe aykırı tanıklık, gerçeğe aykırı bilirkişilik ve gerçeğe aykırı tercümanlık eylemleri

²² TRECHSEL, Stefan / AFFOLTER-EIJSTEN, Heidi, **Schweizerisches Strafgesetzbuch**, Praxiskommentar, Editör: TRECHSEL, Stefan / PIETH, Mark, 2. Baskı, Dike Verlag, Zurich, 2013, m. 306 kn. 7.

²³ Yazılı olmayan tipiklik unsurları için bkz. ARTUK, M. Emin / GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, M. Emin / ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 295.

yaptırım altına alınmış, maddenin ikinci fıkrası ile bu eylemlerin yemin üzerine gerçekleştirilmesi cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında ise cezayı hafifleten bir neden olarak yalan beyanın, mahkeme kararı bakımından ehemmiyeti bulunmayan gerçeklere ilişkin olması hali düzenlenmiş ve bu durumda cezanın yalnızca adli para cezasına ilişkin olabileceği hüküm altına alınmıştır.

İsviçre Ceza Kanunu'nun 307. maddesinin ilk fıkrasında düzenlenen gerçeğe aykırı tanıklık, gerçeğe aykırı bilirkişilik ve gerçeğe aykırı tercümanlık eylemlerinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında yer alan yalan tanıklık ile 276. maddesinde yer alan gerçeğe aykırı bilirkişilik ve tercümanlık suçlarına karşılık geldiği söylenebilir. Bununla birlikte, İsviçre Ceza Kanunu'nun 309. maddesi ile yalan tanıklık suçunun uygulama alanı genişletilmiş, *örneğin* tahkim usulü bu suçun kapsamına alınmıştır. Oysa Türk Hukuku'nda öngörülen tahkim usulünde, Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinin birinci fıkrası anlamında hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma söz konusu olmadığından, yalan tanıklık suçuna ilişkin muadil bir fıkranın tatbiki de mümkün olmayacaktır²⁴. Ayrıca, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 429. maddesi uyarınca tahkim usulünde hakemlere tanık dinleme yetkisi tanınmış olsa da bu tanıklara yemin verdirme yetkisi öngörülmediğinden, Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinin ikinci fıkrası anlamında "*yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul*" söz konusu olmadığı için bu fıkrada düzenlenen suçun oluşması mümkün değildir²⁵. Dolayısıyla, İsviçre Hukuku'nda, Türk Hukuku'ndan farklı olarak tahkim usulü kapsamında hem yalan tanıklık hem de bu eylemin nitelikli halini teşkil eden yalan yere yemin suçu gündeme gelebilmektedir. Aynı durum, tahkim usulü kapsamında işlenen gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık eylemleri bakımından da geçerlidir.

İsviçre Ceza Kanunu'nun 307. maddesinin ikinci fıkrasında, gerçeğe aykırı tanık beyanın yemin ile doğrulanmasını cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak kabul eden düzenlemenin Türk Hukuku'nda muadili bulunmamaktadır, zira Türk Ceza Kanunu'nun 272. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen nitelikli halin tatbiki bakımından "tanığın"

²⁴ KOCA / ÜZÜLMEZ, 2020b, s. 1079.

²⁵ ÖNDER, Ayhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 321.

yeminli veya yeminsiz dinlenmesinin önemi bulunmayıp, tanık dinleyen merciinin yemin verme yetkisine sahip olması yeterlidir. Oysa İsviçre Ceza Kanunu'nda tanık bakımından yalan yere yemin eylemine ilişkin olarak düzenlenen nitelikli halin uygulanabilmesi için tanığa mutlaka usulüne uygun olarak yemin verdirilmiş olması aranmaktadır²⁶. Aksi durumda, suçun temel halini oluşturan ilk fıkra hükmü uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla, İsviçre Ceza Hukuku'nda tanığın “yemin üzerine” yalan beyanda bulunması cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal iken; Türk Ceza Hukuku'nda tanığın “yemin üzerine” gerçeğe aykırı beyanda bulunması eylemine suçun haksızlık muhtevası açısından ayrıca özel bir önem atfedilmemiş, yalan tanıklık suçunun yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili olan mahkeme, kişi veya kurul önünde “yeminli veya yeminsiz” işlenmesi cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak yaptırım altına alınmıştır.

Öte yandan, İsviçre Ceza Kanunu'nun 307. maddesinin ikinci fıkrasında gerçeğe aykırı tanıklığın yanı sıra, gerçeğe aykırı bilirkişilik ve gerçeğe aykırı tercümanlık eylemlerinin yemin ile doğrulanması cezayı ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak kabul edilirken; Türk Ceza Kanunu'nda yargı mercileri veya suçtan dolayı kanunen soruşturma yapmak veya yemin altında tanık dinlemek yetkisine sahip bulunan kişi veya kurul tarafından görevlendirilen bilirkişinin gerçeğe aykırı mütalaada bulunması ile belirtilen kişi veya kurullar tarafından görevlendirilen tercümanın ifade veya belgeleri gerçeğe aykırı olarak tercüme etmesi bağımsız bir suç olarak 276. maddede düzenlenmiş, ancak bu eylemlerin yemin üzerine işlenmesi haline ilişkin herhangi bir cezayı ağırlaştırıcı nedene yer verilmemiştir. Dolayısıyla İsviçre Ceza Kanunu'nun 307. maddesinin birinci fıkrası Türk Ceza Kanunu'nun 276. maddesinin karşılığını oluştururken, 307. maddenin ikinci fıkrasına muadil bir hüküm Türk Ceza Kanunu'nda bulunmamaktadır.

Son olarak, İsviçre Ceza Kanunu'nun 308. maddesinde yer alan düzenleme uyarınca 306. ve 307. maddelerde öngörülen gerçeğe aykırı beyanda bulunma ile bu eylemlerin nitelikli halini teşkil eden yalan yere yemin suçunun uygulama alanı, İsviçre Federal Devleti'nin bağlayıcı olarak tanıdığı tüm uluslararası mahkemeler önündeki yargılamalar bakımından genişletilmiştir.

²⁶ İsviçre Ceza Muhakemesi Kanunu m. 177/1: “Sorgu makamı, her sorgulamanın başında tanığın dikkatini, tanıklık ve hakikati söyleme yükümlülüğü ile gerçeğe aykırı tanıklık halinde Ceza Kanunu'nun 307. maddesinden doğacak ceza sorumluluğuna çeker. Aydınlatma yapılmazsa sorgulama geçersizdir”.

II. TÜRK HUKUKU

Türk Hukukunda yalan yere yemin suçu, 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun mehz alındığı 1274 (1858) tarihli Ceza Kanunname-i Humayunu'nun İkinci Babının "Yalan şahitliği ve yalan yere yemin edenlerin cezaları" başlıklı Beşinci Faslının 212. maddesinde; "Hukukça davalarda yemin düşüp de yalan yere yemin eden kimse bağdet-teşhir altı aydan aşağı olmamak üzere hapis cezası ile mücazat olunur" şeklinde yaptırım altına alınmış idi²⁷.

Yalan yere yemin suçu 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının "Adliye aleyhinde cürümler" başlıklı dördüncü babının, "Yalan şahitliği ve yalan yere yemin" başlıklı Dördüncü Faslında yer alan 287. maddede;

"Bir kimse hukuk davalarında müddei yahut müddeaaaleyh sıfatını haiz olduğu halde yalan yere yemin ederse altı aydan üç seneye kadar hapis olunur ve otuz liradan yüz liraya kadar ağır cezayı nakdi alınır ve muvakkaten hidematı ammeden memnuiyet cezasıyla cezalandırılır. Eğer fail bu dava hakkında bir karar verilmezden evvel yeminden dönerse hapis cezası bir aydan altı aya kadardır." şeklinde düzenlenmiş idi.

Görüüleceği üzere, yalan yere yemin suçuna ilişkin 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 287. maddesinde yer verilen hüküm, unsurları itibarıyla yürürlükte bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesindeki düzenleme ile oldukça benzerdir.

Her iki Kanunda da "Adliyeye karşı suçlar" başlığı altında düzenlenen hükümlere göre;

- Hukuk davalarında,
- Davacı veya davalı (müddei yahut müddeaaaleyh) sıfatını haiz kişilerin,
- Gerçeğe aykırı iddia ve beyanları üzerine kanuni şartlara uygun şekilde yemin etmeleri yalan yere yemin suçunu oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, suç karşılığında öngörülen yaptırımlar itibarıyla kanuni düzenlemelerin birbirinden ayrıldığı görülmektedir. 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 287. maddesindeki suç bakımından öngörülen yaptırım, altı aydan üç seneye

²⁷ KESİM, Yahya, **Yalan Tanıklık ve Yalan Yere Yemin**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992, s. 44 dn. 8.

kadar hapis cezası ile otuz liradan yüz liraya kadar adli para cezası ve muvakkaten hidematı ammeden memnuiyet iken; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesindeki düzenlemede bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve bu mahkûmiyet hükmüne bağlı olarak uygulanan belirli haklardan yoksun bırakma (m. 53) tedbiridir.

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'na nazaran 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yalan yere yemin suçu bakımından öngörülen hapis cezası daha ağır olmakla birlikte, ayrıca adli para cezasının tatbikine lüzum görülmemiştir. Her iki Kanunda da mahkûmiyetin diğer bir sonucu olarak güvenlik tedbiri gündeme gelmektedir.

Öte yandan, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 287. maddesinin ikinci cümlesinde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinin ikinci fıkrasına karşılık gelen bir etkin pişmanlık düzenlemesine hukuki sonuçları farklı olmak üzere yer verilmiştir. Buna göre; failin dava hakkında bir karar verilmeden önce yeminden dönmesi halinde bir aydan altı aya kadar hapis cezası uygulanması öngörülmüştür. 765 sayılı mülga Kanunda cezayı hafifletici etkiye sahip olan bu şahsi nedene, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinin ikinci fıkrasında “*Dava hakkında hüküm verilmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz.*” şeklinde cezayı ortadan kaldıran bir şahsi neden olarak yer verilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinin üçüncü fıkrasında cezayı azaltan bir şahsi sebep olarak yer verilen “*Hükmün icraya konulmasından veya kesinleşmesinden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın yarısı indirilir.*” şeklindeki düzenlemenin muadili ise 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda bulunmamaktadır.

III. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Yalan yere yemin suçu ile korunan hukuki değer *bir görüşe göre* adliyedir. Bu görüş, yalan yere yemin suçuna ilişkin düzenlemenin amacını, adliyenin yanıltılması suretiyle muhakemenin sağlıklı bir şekilde işleminin ve maddi gerçeğe ulaşılmasının önüne geçilmesine engel olmak şeklinde ifade etmektedir²⁸. *Başka bir görüş ise*, bu suçla

²⁸ AYTEKİN İNCEOĞLU, Asuman, **Yalan Yere Yemin**, Özel Ceza Hukuku, Cilt X, Adliyeye Karşı Suçlar, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 164, 165; GÖKTÜRK, Neslihan, “Die Aussagedelikte im türkischen Strafrecht”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, Yıl: 2016, Cilt: 4, Sayı: 2, (s. 75 - 95), s. 77; GÖZÜBÜYÜK, Adliyeye karşı suçları üç alt grupta toplamakta ve yalan yere

hem hukuk mahkemesinin yalan yere yemin vasıtasıyla yanıtılmasının önlenmesinin hem de davanın tarafı olan kişi veya kişilerin adil yargılanma hakkının korunmasının amaçlandığını belirtmektedir²⁹.

Alman Ceza Hukuku öğretisinde, yalan yere yemin suçu (*Meineid*) da dâhil olmak üzere adli fonksiyona karşı işlenen suçlar vasıtasıyla korunmak istenen asli hukuki değer; devletin adli fonksiyonu/yargı³⁰ (*Rechtspflege*), yargının adaleti sağlmasına olan güven³¹, resmi kararların meşruluğu ve otoritesindeki kamusal fayda³², yargı makamlarınca yürütülen delil muhakemesinde gerçeğe uygun vakıanın tespit edilmesi³³ veya adli mercilerin gerçeğe uygun vakıa tespiti yaparak adil ve doğru kararları verebilmesi³⁴ olduğu yönünde görüşler mevcuttur.

Alman Yüksek Federal Mahkemesi Ceza Genel Kurulu, Kanunun 153 ve 154. maddelerinin, adli fonksiyonun korunması amacıyla, vakıa tespitinin gerçeğe aykırı beyanlarla tehlikeye düşürülmesi yasağına dayandığını, yemin suçlarındaki ceza

yemin suçunu “*Delillerin toplanmasına karşı suçlar*” grubunda sınıflandırmaktadır. Yazara göre yalan yere yemin suçu, adliye idaresince delillerin doğru olarak toplanmasını tehlikeye sokan bir suçtur., **Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi**, Cilt III, Hususi Kısım – Cürümler, Madde 282 - 447, 5. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1988, s. 1, 33, 48; MERAN, Necati, **Yeni Türk Ceza Kanununda Kamu Görevlisine ve Adliyeye İlişkin Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 291; ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞSIZ vd., **2018**, s. 1189; PARLAR, Ali / HATİPOĞLU, Muzaffer, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 4. Cilt, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 4287; 765 sayılı mülga TCK döneminde, KESİM, **1992**, s. 47, 48.

²⁹ YAŞAR, Osman / GÖKCAN, Hasan Tahsin / ARTUÇ, Mustafa, **Yorumlu - Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt VI, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 7965; aynı yönde HAFIZOĞULLARI, Zeki / ÖZEN, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Millete ve Devlete Karşı Suçlar, 1. Basım, US-A Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 169.

³⁰ GÖSSEL, Karl Heinz / DÖLLING, Dieter, **Strafrecht Besonderer Teil**, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte, 2. Baskı, F. C. Müller Verlag, Heidelberg, 2004, s. 652; KREY / HEINRICH / HELLMANN, **2012**, s. 245; LENCKNER / BOSCH, **2014**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2; MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, **2012**, s. 292; VORMBAUM, **2013**, m. 153 vd. öncesinde kn. 1; RUß, beyan suçlarının öncelikli amacının, gerçeğe uygun vakıa tespiti yaparak adil ve doğru kararları vermekle görevli olan adli makamların korunması, ikincil amacının ise gerçeğe aykırı beyanlara dayalı olarak yapılan adli tespitlerden veya kararlardan olumsuz yönde etkilenebilecek kişilerin hukuki pozisyonlarının güvence altına alınması olduğunu ifade etmektedir., **2010**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2, 5.

³¹ HOHMANN / SANDER, **2011**, s. 179.

³² FISCHER, **2008**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2.

³³ MÜLLER, **2021**, m. 154 kn. 1, 2.

³⁴ LENCKNER / BOSCH, **2014**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2; RUß, **2010**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2.

tehdidinin, yeminin delil değerini güçlendirerek ve güvence altına alarak adli fonksiyonun korunması amacına hizmet ettiğini açıklamıştır.³⁵

Alman Yüksek Federal Mahkemesi 1. Ceza Dairesi de bir kararında, yeminsiz gerçeğe aykırı beyanda bulunma ve yalan yere yemin suçlarına ilişkin kanuni düzenlemelerin amacının, belirli yargılama usullerinde beyanların ve bu beyanların yeminle onaylanmasının ispat gücünü artırması nedeniyle, gerçeğin daha güvenli şekilde tespitinin garanti altına alınması ve resmi yargı makamlarının adaleti tesis ettiğine yönelik güvenin sağlanması olduğunu açıklamıştır.³⁶

Avusturya Hukuku'nda yalan yere yemin suçu, Kanununun 288. maddesinde yalan tanıklık suçu ile birlikte “*Adli fonksiyona karşı suçlar*” (*Strafbare Handlungen gegen die Rechtspflege*) başlığı altında düzenlenmiştir. Dolayısıyla, maddenin Kanundaki sistematik konumundan hareketle yalan yere yemin suçu ile korunan öncelikli hukuki değer adli fonksiyon olduğu söylenebilir. Nitekim Avusturya Federal Yüksek Mahkemesi (*Der oberste Gerichtshof*) Ceza Kanunu'nun 288. maddesi ile korunan hukuki değer, gerçeğin tespitinin güvence altına alınması ve böylelikle adli fonksiyonun sorunsuz bir şekilde işlemesi olduğunu belirtmiştir³⁷.

İsviçre Hukuku'nda beyan suçları, Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının “*Adli Fonksiyona Karşı Suç ve Kabahatler*” olarak adlandırılan 17. Başlığı altında düzenlenmiştir. İsviçre Ceza Hukuku öğretisinde, 306. madde ile korunan öncelikli hukuki değer, medeni hukuk yargılamasında maddi gerçeğe ulaşılması olduğu, ayrıca suçla dolaylı olarak yargılamanın karşı tarafının bireysel hukuki menfaatlerinin de korunduğu belirtilmektedir.³⁸ İsviçre Federal Yüksek Mahkemesi de 306. madde ile korunan öncelikli hukuki değer gerçeğin aranmasındaki adaletin sağlanması olduğunu,

³⁵ Alman Yüksek Federal Mahkemesi, T. 24. 10. 1955, GSSt 1/55, içinde: Neue Juristische Wochenschrift (NJW), 1956, s. 191, beck-online.

³⁶ Alman Yüksek Federal Mahkemesi, T. 15. 02. 1957, 1 StR 471/56, içinde: NJW, 1957, s. 757, beck-online.

³⁷ Avusturya Yüksek Federal Mahkemesi, T. 25.09.1980, 13Os129/80, <https://www.jusline.at/entscheidung/360351>, (erişim tarihi 08.01.2022); ayrıca Tirol Eyalet İdare Mahkemesi, T. 15.10.2016, LVwG-2016/29/0982-7 sayılı kararında; 288. maddenin, Kanundaki sınıflandırılması itibarıyla adli fonksiyonu gerçek dışı beyanlar nedeniyle hataya sevk edilmekten koruma amacını taşıdığını açıklamıştır., <https://www.ris.bka.gv.at>, (erişim tarihi 08.01.2022).

³⁸ TRECHSEL / AFFOLTER-EIJSTEN, 2013, m. 306 kn. 1.

dolaylı olarak da anlaşmazlığın diğer taraflarının özel menfaatlerinin korunduğunu açıklamıştır.³⁹

Yalan yere yemin suçunun; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki ve mukayese edilen diğer yabancı kanunların sistematiği içerisindeki konumu ile kanuni delil sisteminin geçerli olduğu hukuk muhakemesinde kesin delil olan taraf yeminini kapsayacak şekilde uygulama alanının belirlenmesi, suçla korunan öncelikli hukuki değerlerin bireyler üstü olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Yalan yere yemin, hukuk yargılamasında, mahkemenin uyuşmazlık konusu vakıa tespiti üzerinden doğru ve adil karar verme görevini ve aynı zamanda adaleti tesis etmekle yükümlü olan yargıya karşı toplum güvenini tehlikeye sokmaktadır. Dolayısıyla, yalan yere yemin suçu ile korunan asli hukuki değerler; hukuk davalarında uyuşmazlığın konusunu oluşturan maddi vakıaya ilişkin gerçekliğin tespit edilebilmesinin, bu gerçeklik üzerinden mahkemenin adil ve doğru kararı verebilmesinin ve toplumu oluşturan bireylerin adli fonksiyonun sağlıklı ve norma uygun bir şekilde işlediğine yönelik güveninin sağlanması olduğu kanaatindeyiz.

Ayrıca, maddi vakıaya ilişkin gerçekliğin tespitinde sadece adli fonksiyonun ve toplumun değil, aynı zamanda bu davaların karşı tarafını oluşturan kişilerin de bireysel menfaati vardır. Kesin delil niteliğindeki yemin nedeniyle bu kişilerin “adil yargılama” hakkı ve dolayısıyla hukuken korunan hak ve talepleri de tehlikeye düşmektedir. Bu nedenle suçla ikincil olarak bireysel hukuki değerlerin de korunduğu kabul edilebilir.

IV. FAİL VE MAĞDUR

Yalan yere yemin suçunun faili, hukuk davalarında yalan yere yemin eden davacı veya davalıdır. Hukuk muhakemesinde “davacı”, dava açarak mahkemeden hukuki koruma talep eden; “davalı” ise kendisine karşı hukuki koruma talep edilen kişi olarak tanımlanmaktadır⁴⁰. HMK m. 50'de medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olanların, davada taraf ehliyetine de sahip olacağı, m. 51'de dava ehliyetinin, medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

³⁹ İsviçre Yüksek Federal Mahkemesi, T. 24.01.2012, BGer 1B_489/2011, <http://relevancy.bger.ch/>, (erişim tarihi 08.01.2022).

⁴⁰ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, 2018, s. 141.

Yalan yere yemin eyleminin gerçekleştirildiği anda failin davacı veya davalı sıfatını haiz olması yeterlidir. Eylem öncesinde failin bu sığfata sahip olmaması veya eylem sonrasında bu sıfatı kaybetmesinin suçun oluşumu bakımından herhangi önemi yoktur⁴¹.

Hukuk davasında tanık statüsünde bulunan kişilerin yalan yere yemin etmesi, bu suçtu değil, yalan tanıklık (TCK m. 272/2) suçunu oluşturabilir. Ayrıca, hukuk davasına davacı veya davalı sıfatı bulunmaksızın katılan tanık dışındaki diğer kişiler bakımından da bu suç oluşmaz.

Yalan yere yemin suçtu ancak bir hukuk davasında davacı veya davalı sıfatını haiz kişiler tarafından işlenebilir. Bu bakımdan, suçun bir özgü suç olup olmadığı hususu öğretime tartışmalıdır. *Öğretime bir görüş*, yalan yere yemin suçunu ancak hukuk davasının tarafı olan kişilerin işleyebileceğini, dolayısıyla suçun bir özgü suç niteliğinde olduğunu kabul etmektedir⁴². *Aksi görüş* ise, yalan yere yemin suçunun herkes tarafından işlenebilen suç olduğu yönündedir⁴³. Bu görüşe göre, herkes bir hukuk davasında davacı veya davalı olabileceğinden, bahsi geçen sıfatlar bu suçta özgü suç niteliği kazandırmaz. Yalan yere yemin suçunun özgü suç olarak kabulü için, failin daha teknik bir sığfata sahip olması gerekmektedir⁴⁴.

Alman Ceza Kanunu'nda yalan yere yemin suçunun faili Türk Hukukundan farklı olarak daha geniş tanımlanmıştır. Fail, mahkeme veya yemin kabul etmeye yetkili diğer bir merci önünde yalan yere yemin eden veya yeminle eşdeğer doğrulama yapan tanık, bilirkişi, tercüman olabileceği gibi, bir hukuk davasının tarafı da olabilir. Öğretime, yalnızca gerçeğe aykırı beyanları üzerine yemin eden kişinin fail olabileceği gerekçesiyle AİCK m. 154'de düzenlenen suçun bir özgü suç (*Sonderdelikt*) olduğunu ileri süren görüşler bulunduğu gibi⁴⁵, beyan suçlarının özel bir fail niteliğini gerektirmediğini, bu

⁴¹ ÜNVER, 2016, s. 241.

⁴² AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 165; GÖKTÜRK, 2016b, s. 92; HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 168; KİTAPÇIOĞLU YÜKSEL, Tülay, *Özgü Suç*, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 185; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, 2010, s. 7966.

⁴³ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1190; ÜNVER, 2016, s. 239.

⁴⁴ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1190.

⁴⁵ EISELE, 2012, s. 421.

nedence de bir özgü suç veya yükümlülük suçu olarak kabul edilemeyeceğini savunan görüşler de mevcuttur⁴⁶.

Kanaatimizce, yalan yere yemin suçu bir özgü suçtur, zira madde lafzında açıkça şart koşulduğu üzere suçun faili, sıfatı ne olursa olsun bir hukuk davasına katılan herhangi bir süje değil, yalnızca bu davanın tarafları, diğer bir ifadeyle davacı veya davalı sıfatına sahip kişiler olabilir. Bir hukuk davasında davacı veya davalı sıfatıyla yemin edilebilmesi için de failin hem HMK m. 50 ve 51 uyarınca medeni hakları kullanma ve böylece taraf ehliyetine hem de HMK m. 232 kapsamında yemin edebilme ehliyet/yetkisine sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla, bu suçun tıpkı diğer özgü suçlarda olduğu gibi herkes tarafından işlenebilmesi mümkün değildir.

Yalan yere yemin suçu, aynı zamanda bizzat işlenebilen bir suçtur⁴⁷. *Akbulut*'a göre yalan yere yemin suçu "görünüşte" bizzat işlenebilen bir suçtur. "*Görünüşte bizzat işlenebilen suçlar ise, kaynağını ceza hukuku dışında bulan bir yükümlülüğün ihlalinin söz konusu olduğu suçlardır. Görünüşte bizzat işlenebilen suçlarda söz konusu olan yükümlülük, suçun kanuni tanımında yer alan fiilin bizzat gerçekleştirilmesi suretiyle ihlal edilebilecek nitelikte bir yükümlülüktür.*"⁴⁸.

Alman öğretisinde hâkim görüş, yalan yere yemin suçunu (m. 154), bizzat işlenebilen suçlar (*eigenhändiges Delikt*) arasında sınıflandırmaktadır⁴⁹. Bununla birlikte, *Roxin*, bizzat işlenebilen suçların, şahsi yükümlülük suçlarından bugün hala anlam ifade eden yegâne grubu oluşturduğunu, özellikle bizzat işlenebilen suçlardan önceden beri en

⁴⁶ RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 7.

⁴⁷ ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN, vd., 2021, s. 369; DÖNMEZER, Sulhi / ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II**, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul, 2019, s. 825, 826; GÖKTÜRK, 2016b, s. 92; HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 23. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 142; TOROSLU, Nevzat / TOROSLU, Haluk, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 25. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 350; aksi görüş, KİTAPÇIOĞLU YÜKSEL, faillik alanına göre suçların sınıflandırılmasında, genel ve özgü suçun dışında bir suç kategorisine lüzum olmadığını, bizzat işlenebilen suçların ayrı bir suç kategorisi olarak kabul edilebilmesi için gerekli argümanın da bulunmadığını savunmaktadır, 2021, s. 125 - 127.

⁴⁸ AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 415.

⁴⁹ FISCHER, 2008, m. 154 kn. 14; HEINRICH, Bernd, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, 3. Baskı, Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 2012, s. 66; HOFFMANN - HOLLAND, Klaus, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, 2. Baskı, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen, 2011, s. 20; JESCHECK, Hans – Heinrich / WEIGEND, Thomas, **Lehrbuch des Strafrechts**, Allgemeiner Teil, 5. Baskı, Duncker & Humblot, Berlin, 1996, s. 267; KÜHL, Kristian, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, 7. Baskı, Verlag Franz Vahlen, München, 2012, s. 739, 740; MÜLLER, 2021, m. 154 kn. 5; RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 7.

az tartışılanı olan beyan suçlarının (AİCK m. 153, 154, 156) bu gruba dâhil olduğunu, bu suçlarda failin ancak beyan ve yemin yükümlülüğü altında bulunan kişinin olabileceğini, failliğin kurucu unsuru olan yükümlülük ihlâlinin yalnızca şahsi olarak gerçeğe aykırı beyanda bulunma veya kendi eliyle yalan yere yemin etmek suretiyle gerçekleştirilebileceğini, kaynağını ceza hukuku dışından alan şahsi yükümlülük suçlarının “gerçek olmayan bizzat işlenebilen suçlar” (*unechte eigenhändige Delikte*) olarak adlandırılabilceğini, zira bu suçların, yükümlülük suçlarının bir alt grubunu oluşturduğunu ve yükümlülük suçları bakımından geçerli olan kriterler ile açıklanabileceğini ifade etmektedir.⁵⁰

Kanaatimizce, yalan yere yemin suçu bizzat işlenebilen bir suçtur. Bizzat işlenebilen suçlarda faillik için yalnızca suç tipinde aranan özel faillik niteliğine sahip olunması yeterli olmamakta, aynı zamanda suçun fiil unsurunun da bizzat fail tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim özgü bir suç olan yalan yere yemin suçunda da faillik için, bir hukuk davasında davacı veya davalı sıfatına sahip olunması yeterli değildir. Suçun icra hareketi olan yemin üzerine yalan beyanda bulunma eyleminin de bizzat davacı veya davalı tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Bu bakımdan, *örneğin*, davanın tarafı olan kısıtlı veya ergin olmayan bir kimse adına yapılmış bir işleme ilişkin vakıanın ispatı için yemin, kanuni temsilci tarafından yerine getirilirse (HMK m. 232/2) suçun faili yalan yere yemin eden kanuni temsilci olacaktır.

Suçun faili yalnızca gerçek kişiler olabilir. Tüzel kişilerin bu suçun faili olması mümkün değildir⁵¹. Nitekim HMK m. 232/2’de bir hukuk davasında taraflardan birinin tüzel kişi olması durumunda bu tüzel kişi adına yapılmış bir işleme ilişkin vakıanın ispatı için yeminin, tüzel kişiyi temsile yetkili kişi veya organ tarafından yerine getirilebileceği düzenlenmiştir. 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da tüzel kişilerde yeminin kanuni temsilci tarafından yapılacağı yönünde içtihat oluşturmuştur⁵². Bu temsilci, yemin konusu

⁵⁰ ROXIN, Claus, **Strafrecht Allgemeiner Teil, Band II**, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, 4. Baskı, C. H. BECK, München, 2003, s. 119, 121; ROXIN, Claus, Täterschaft und Tatherrschaft, 7. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 2000, s. 392 - 395.

⁵¹ KESİM, 1992, s. 48; MERAN, 2006, s. 291; ÖNDER, 1994, s. 351; ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞIZ, vd., 2018, s. 1190; SOYASLAN, 2020, s. 773; ÜNVER, 2016, s. 239, 240.

⁵² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 25.05.1952, 61/62, aktaran, ÖNDER, 1994, s. 351.

işlemin yapıldığı tarihteki değil, yemin teklif edildiği zamandaki temsilcidir. Ayrıca, birlikte temsil söz konusu olduğu takdirde yeminin bağlayıcı olabilmesi için birlikte temsile yetkili kişilerin tamamının yemin etmesi zorunludur⁵³. Yasa koyucuya göre, yetkisiz kişilerin, her ne ad altında olursa olsun, şirketi, tüzel kişiyi bağlayacak şekilde bir beyanda bulunması tüzel kişi teorisine ve organ kavramına uygun değildir. Bir gün önce değişmiş olsa bile organ kavramından anlaşılan, yemine ait işlemin yapıldığı anda görevdeki organdır⁵⁴.

Davalı veya davacı namına yemin yükümlülüğünü yerine getirebilecek ve dolayısıyla TCK m. 275’de düzenlenen yalan yere yemin suçunun faili olabilecek kişiler, HMK m. 232/2’de tahdidi olarak sayılmıştır. Bu kişiler dışında, *örneğin*, tanık sıfatıyla olsa dahi taraf vekili avukatın yemin etmesi ve bu suçun faili olması mümkün değildir⁵⁵.

İflas masasının taraf olduğu davalarda yemin, müflis tarafından değil, iflas idaresi tarafından yerine getirilir⁵⁶. İflas idaresi tarafından yemin, iflas dairesince tek başına veya müştereken temsile yetkili oldukları bildirilen iflas idare memurlarınca eda edilir⁵⁷.

Öte yandan, Kanun sistematigi içerisindeki konumu ve suçla korunan hukuki değerden hareketle suçun mağdurunun adliye olduğunu, hukuk davasında taraf olan kişinin de suçtan zarar gören olduğunu kabul eden görüşler⁵⁸ bulunduğu gibi, aynı gerekçelerle hukuk davasında taraf olan kişiyi suçun mağduru olarak kabul eden ve adliyeyi suçtan zarar gören olarak nitelendiren görüşler de mevcuttur⁵⁹. Kanaatimizce, suçla korunan öncelikli hukuki değer nazara alındığında, suçun mağdurunun devletin adli fonksiyonu ve dolayısıyla toplumu oluşturan herkes olduğu, kesin delil niteliğindeki (yalan yere) yemin nedeniyle bireysel hukuki değerleri ihlal edilen kişilerin ise suçtan zarar gören olduğu kabul edilmelidir.

⁵³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 13.02.2006, E. 2005/1399, K. 2006/1322, Yargıtay İçtihat Programı.

⁵⁴ HMK m. 232 gerekçesi.

⁵⁵ HMK m. 232 gerekçesi.

⁵⁶ KURU, Baki, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 1304.

⁵⁷ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi, T. 18.06.2016, E. 2014/5164, K. 2014/4666, Yargıtay İçtihat Programı.

⁵⁸ ÖZBEK / DOĞAN / BACAŞIZ, vd., **2018**, s. 1190; aynı yönde, AYTEKİN İNCEOĞLU, hem adliye hem de toplumun suçun mağduru olduğunu belirtmektedir, **2021**, s. 166; KESİM, **1992**, s. 48; ÜNVER, **2016**, s. 250.

⁵⁹ MERAN, **2006**, s. 291, s. 292; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, **2010**, s. 7966.

V. SUÇUN KONUSU

Suçun konusu; “eşya veya şahsın fiziki yapısı, maddi yapısı”⁶⁰ veya “hareketin yöneldiği gerçek şeyler”⁶¹ veya “kanuni tanımdaki hareketin yöneldiği, suçun üzerinde icra edildiği kişinin fiziki, maddi ve manevi yapısı”⁶² olarak tanımlanmaktadır. Suçun konusu yalnızca maddi bünyeye sahip varlıkları değil, aynı zamanda maddi bünyeye sahip olmayan (örneğin, onur ve şeref gibi) şeyleri de kapsamaktadır⁶³.

Aytekin İnCEOğlu’na göre, yalan yere yemin suçunun konusu maddi gerçekliktir, zira fiil maddi gerçeklik üzerinde işlenmektedir⁶⁴. Buna karşın Özbek / Doğan / Bacaksız vd., suçun hukuki konusunun hukuk davalarında yalan yere yemin etmek⁶⁵; Parlar / Hatipoğlu ise, hukuk davalarında yalan yere edilen yemin olduğunu belirtmektedir⁶⁶.

Kanaatimizce, yalan yere yemin suçunun konusunu, hukuk davalarında taraflarca edilen yemin üzerine bulunulan gerçek dışı beyanların ilişkin olduğu maddi olay oluşturmaktadır.

VI. MADDİ UNSUR

Suçun fiil unsuru, yalan yere yemin etmektir. Hukuk davasında kendisine yemin teklif edilen tarafın, yemin üzerine gerçeğe aykırı beyanda bulunmasıyla suç oluşur⁶⁷. Diğer bir ifadeyle, failin önce kanuni koşullara uygun bir taraf yemini etmesi ve bu yeminin üzerine ayrıca gerçek dışı beyanda bulunması gerekir. Dolayısıyla, fiil unsuru bakımından bu suçun çok hareketli bir suç olduğu söylenebilir.

⁶⁰ ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 219.

⁶¹ AKBULUT, **2020**, s. 425, 426.

⁶² ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN, vd., **2021**, s. 383.

⁶³ AKBULUT, **2020**, s. 425.

⁶⁴ AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 166.

⁶⁵ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1189.

⁶⁶ PARLAR / HATİPOĞLU, **2010**, s. 4287.

⁶⁷ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s.1190.

Yeminin yalan yere olması, suçun tipiklik unsurunun gerçekleşmesi için yeterlidir. Yeminin karşı tarafın hukuki pozisyonunu olumsuz etkilemesi veya aleyhine bir sonuç doğurması gerekmez. Bu bakımdan suç, soyut tehlike suçudur⁶⁸.

Alman Ceza Hukuku öğretisi ve uygulamasında da yalan yere yemin suçunun bir soyut tehlike suçu olduğu kabul edilmektedir⁶⁹. Yemin nedeniyle maddi gerçeğin tespitinin somut olarak tehlikeye düşürülmesi aranmamakta ve yeminli beyanların nihai karar bakımından önem teşkil eden bir hususa ilişkin olup olmaması da önem arz etmemektedir.⁷⁰

Yalan yere yemin suçunun oluşumu bakımından, madde lafzında yemine konu beyanların gerçek veya gerçek dışı olması açıkça aranmamıştır⁷¹. Ancak, beyanda bulunacak kişinin doğruyu söylemesi yönünde psikolojik etki oluşturma işlevi ile özel hukuk uyuşmazlığında iddiayı güçlendiren bir ispat vasıtası olması nazara alındığında, yeminin, öncesi veya sonrasında yapılan açıklamalardan tamamen bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği, zira üzerine yemin edilen beyanların gerçek dışı olup olmadığı saptanmaksızın yeminin yalan yere olup olmadığının da ortaya konulamayacağı, dolayısıyla maddede düzenlenen yalan yere yemin ifadesinden, gerçeğe aykırı beyan öncesinde veya sonrasında, bu beyanı güçlendirmek amacıyla yemin edilmesinin anlaşılması gerektiği söylenebilir.⁷² Ayrıca, suçun konusunu da hukuk davalarında taraflarca edilen yemin üzerine bulunulan gerçek dışı beyanların ilişkin olduğu maddi olay oluşturmaktadır. O halde, suçunun oluşabilmesi için, üzerine yemin edilen

⁶⁸ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1190; ÜNVER, **2016**, s. 247.

⁶⁹ Alman Federal Yüksek Mahkemesi, 45, 16, 24, beck-online; FISCHER, **2008**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2; GÖSSEL / DÖLLING, **2004**, s. 653; HOHMANN / SANDER, **2011**, s. 179; LENCKNER / BOSCH, **2014**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2a; MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, **2012**, s. 292; MÜLLER, **2021**, m. 154 kn. 5; RUDOLPHI, **2013**, m. 153 vd. öncesinde kn. 10; RUB, **2010**, m. 153 vd. öncesinde kn. 6; aksi görüş, VORMBAUM, doğru ve adil bir kararın, yargılamaya katılan kişilerin davranış beklentilerine uygun tutum sergilemesine bağlı olduğunu, bu kişilerin beklentilere aykırı hareket etmesinin de korunan hukuki değeri somut tehlikeye düşürdüğünü savunmaktadır., **2013**, m. 153 vd. öncesinde kn. 19.

⁷⁰ LENCKNER / BOSCH, **2014**, m. 153 vd. öncesinde kn. 2a.

⁷¹ ÖNDER, suçla cezalandırılan eylemin, hukuk mahkemesinde ispat vasıtası olan davacı veya davalının yalan beyanı değil, yalan yemini olduğunu ifade etmektedir, **1994**, s. 352.

⁷² GÖKTÜRK, **2016b**, s. 92; ÜNVER, **2016**, s. 241, 242.

beyanların içeriğinin, uyumsuzluk konusu maddi olay ile örtüşmemesi gerekmektedir⁷³. Suçun fiil unsuru, doğrudan yeminin gerçeğe aykırılığına değil, yemine konu beyanların içerik olarak gerçek dışı olmasına bağlıdır.

Yemine konu edilen beyanların gerçeğe aykırılığından ne anlaşılması gerektiği ise tartışmalı bir husustur⁷⁴. Alman Ceza Hukuku öğretisi ve uygulamasında hâkim olan *objektif teoriye (die objektive Theorie)* göre; beyanın objektif anlamının, nesnel gerçekliğe aykırı olması halinde gerçek dışı beyan söz konusudur⁷⁵. Dolayısıyla, bir beyanın doğruluğu, içeriğinin objektif gerçeklikle karşılaştırılması sonucunda tespit edilebilir.⁷⁶ Beyanın lafzi anlamı ile maddi gerçeklik arasındaki çelişki, beyanın yalan olması sonucunu doğurur. Algılama veya hafıza yetilerinde meydana gelen eksiklikler sebebiyle vakıaların tekrar canlandırılmasında oluşan sapmalar ise, manevi unsur bakımından önem arz eder⁷⁷. Beyanda bulunan kişinin tasavvuru ve vakıanın nasıl meydana geldiğine yönelik kanaatinin, doğruluk veya yanlışlığının değerlendirmesinde bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, objektif olarak doğru bir beyanın, sübjektif olarak yanlış olması, değerlendirmede bulunan adli mercileri hataya sevk etmeyecektir.⁷⁸

Buna karşın *sübjektif görüş (die subjektive Theorie)*, beyanın doğruluğu bakımından beyanda bulunan kişinin güncel hafızasını veya kanaatini esas almaktadır⁷⁹. Buna göre, gerçeğe aykırı beyan, beyanın içeriği ile sahip olunan bilgi arasındaki çelişki sonucu ortaya çıkmaktadır.⁸⁰ Beyan suçları kişiyi, bilgisini ve bu bilgisini aktarma

⁷³ SİNN, 2014, m. 154 kn. 6.

⁷⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı olarak bkz. ASLAN, Mehmet, “Yalan Tanık Suçunda Gerçeğe Aykırılık”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl: 2015, Sayı: 28, (s. 261 – 281), s. 261 vd.

⁷⁵ Alman Federal Yüksek Mahkemesi, 7, 147 (148 f.), NJW 1955, 430: “*Yemin edenin vakıaya ilişkin tasavvuru nazara alınmaksızın, yeminli beyanın, üzerine yemin edilen konu ile objektif açıdan uyumsuzluğu halinde yalan yere yemin söz konusudur.*”, beck-online; FISCHER, 2008, m. 153 kn. 4; KREY / HEINRICH / HELLMANN, 2012, s. 245; LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 153 vd. öncesinde kn. 4; MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, 2012, s. 293; RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 13.

⁷⁶ KREY / HEINRICH / HELLMANN, 2012, s. 245.

⁷⁷ MÜLLER, 2021, m. 153 kn. 42; ÖNDER, 1994, s. 321: “*Tanık beyanlarının objektif gerçeğe uymaması ve buna uygun olarak bilinç içinde ifade vermesi halinde, kastının varlığı ortadadır.*”.

⁷⁸ RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 9.

⁷⁹ Bilgi için bkz. RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 10; MÜLLER, 2021, m. 153 kn. 47.

⁸⁰ MÜLLER, 2021, m. 153 kn. 47.

yetisini sunma hususunda yükümlü kılar ve daha fazlası kendisinden beklenemez. Dolayısıyla bu görüşe göre, hafızasında veya bilgisinde bulunanlarla uyumlu olmayan beyanlarda bulunan kişinin, objektif açıdan gerçek olsa dahi, gerçek dışı beyanda bulunduğu kabul edilir.⁸¹

Yükümlülük teorisi (die Pflichttheorie) olarak adlandırılan bir diğer görüş ise, beyanın gerçek dışı olup olmadığının belirlenmesinde, beyanda bulunan kişinin ulaşılabilir potansiyel deneyimlerini referans almaktadır⁸². Beyanda bulunan kişi, kendisinden beklenen uygun zihinsel çabayı göstermesi halinde yansıtılabileceği bilgiyi vermemesi halinde gerçek dışı beyanda bulunmuş ve doğruyu söyleme yükümlülüğünü ihlal etmiştir. Buna göre, beyanın gerçekliği konusunda bağlantı noktasını, doğrudan maddi vakıa değil, kişinin ulaşılabilir beyanı oluşturmaktadır.⁸³ Gerçeği söyleme yükümlülüğü ise, hem güncel subjektif bilginin hem de bilinçsiz, hala ulaşılabilir deneyimlerin aktarılması suretiyle yerine getirilir.⁸⁴

Alman Hukuku'nda objektif teorinin hâkim olmasında, özellikle subjektif unsurlara dayalı görüşlerin Kanunun sistematigi ile bağdaştırılmasındaki zorlukların etkisi vardır. Kanunda, gerçeğe aykırı beyanın kast veya taksire dayalı olmasına göre ayırım yapılmış ve taksirli yalan yere yemin etme eylemi 161. maddede yaptırım altına alınmıştır. Ayrıca, yalan yere yemin suçuna teşebbüs de kabul edilmektedir. Buna göre, Alman Ceza Kanunu'nda, suçun objektif unsuru - beyanın gerçek dışılığı ile bu unsura ilişkin subjektif isnat edilebilirlik – yani kast ve taksir arasında bir ayırım yapılmaktadır. Subjektif teorinin esas alınması halinde ise, taksirli yalan yere yemin suçu neredeyse işlevsiz hale gelecektir, zira beyanın gerçek dışılığı bakımından ekseriyetle failin kasten hareket ettiği kabul edilecektir.

Bugün Türk Ceza Hukuku öğretisinde, (*tanık beyanının gerçeğe aykırılığının belirlenmesi açısından*) objektif görüşün esas alındığını söylemek mümkündür. *Koca / Üzülmöz*, tanık beyanın değerlendirilmesinde, yorum yoluyla ulaşılabilecek objektif anlamın

⁸¹ RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 10.

⁸² Ayrıntılı bilgi için bkz. MÜLLER, 2021, m. 153 kn. 47; RUB, 2010, m. 153 vd. öncesinde kn. 10.

⁸³ OTTO, 2005, s. 530.

⁸⁴ SCHMIDHÄUSER, Eberhard, *Festschrift für das Oberlandesgericht Celle*, Verlag Otto Schwartz & Co., Göttingen, 1961, s. 211.

esas alınması gerektiğini⁸⁵; *Tezcan / Erdem / Önok ile Özbek / Doğan / Bacaksız, vd.*, tanığın beyanının gerçek olup olmadığının tespitinde ölçüt olarak, somut olayın tanığın gözündeki gerçekliğinin değil, objektif gerçekliğin nazara alınacağını savunmaktadır⁸⁶.

Aslan da, sübjektif teorinin tanığın kendi algısını esas alması nedeniyle objektif teoriye göre daha lehe gözükmese de, özellikle suçun tipiklik unsurları olan maddi ve manevi unsurlar arasında net bir ayrımı ortaya koyamadığını, objektif teorinin ise suçun maddi unsurunu ortaya koyan açık kıstaslar getirdiğini ve tanığın görevini icra ederken karşılaştığı zorlukları suçun manevi kısmında nazara aldığını ifade etmektedir.⁸⁷ *Yaşar / Gökcan / Artuç*'a göre ise, gerçeğe aykırı tanıklığın kabulü için tanığın beyanının mutlak gerçekliğe değil, objektif gerçeğe aykırı olması gerekir. Somut olayda mutlak gerçeklik farklı olsa dahi, aynı koşullarda olaya tanık olan herhangi bir kişinin de olayı benzer biçimde algılayabileceği hallerde, yalan tanıklık suçunun oluşmadığı söylenebilecektir.⁸⁸

Aksi görüşte olan *Önder* ise, olayın objektif olarak gerçek dışı bir şekilde ortaya konulmasının yalan tanıklık suçunun oluşması bakımından yeterli olmadığını, önemli olanın tanığın algıladığı olayı gerçeğe uygun ve bundan uzaklaşmadan açıklaması olduğunu, tanığın beyanında samimi olduğu ve olayı algılayış biçimi içinde açıkladığı takdirde suçun oluşmayacağını kabul etmektedir.⁸⁹ Benzer şekilde *Koçak*, gerçeğe aykırı beyanın tespitinde sübjektif teorinin esas alınmasının daha isabetli olacağını, zira tanığın beyanının gerçeği tamamen veya kısmen yansıtmadığının kabulü için öncelikle kendi algısı veya gerçekliği ile beyanlarının çelişmesinin gerektiğini, ayrıca sübjektif görüşün suç inceleme sistemi içindeki tartışmanın fiil unsurunda yoğunlaşmasını sağladığını ve bunun fail lehine bir durum meydana getirdiğini dile getirmektedir⁹⁰.

⁸⁵ KOCA / ÜZÜLMEZ, 2020b, s. 1075.

⁸⁶ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1180; TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / ÖNOK, Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 1391; aynı yönde, GÖKTÜRK, 2016a, s. 357.

⁸⁷ ASLAN, 2015, s. 280.

⁸⁸ YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, 2010, s. 7937, 7938.

⁸⁹ ÖNDER, 1994, s. 325 - 328, öte yandan yazar, olayın objektif olarak gerçek dışılığının ortaya konulmasının suçun oluşumu bakımından yeterli olmadığını, ayrıca tanığın bilinçli bir şekilde gerçekten ayrılmış olması gerektiğini ve bu bakımdan sübjektif unsurun da önem arz ettiğini vurgulamaktadır.

⁹⁰ KOÇAK, Mehmet Faruk, "Bir Ceza Yargılamasına Eleştirel Bakış: Yalan Tanıklık Suçu İncelemesi", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2019, Cilt: 9 Sayı: 1, (s. 196 – 231), s. 209.

Yargıtay'ın, beyanın gerçeğe aykırılığının tespitinde objektif teoriyi esas aldığı ve failin sübjektif tasavvurunu manevi unsur açısından değerlendirdiği kararları mevcuttur. Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde vermiş olduğu 25.03.1985 tarihli kararında⁹¹; “*Yalan tanıklık suçunun varlığının kabulü için, kesin inandırıcı kanıtlar elde edilmesi gerekir; unutkanlık, dalgınlık gibi nedenlerle tanık anlatımında meydana gelecek ayrıntılara ilişkin kısmi aykırılıklar yalan, saklama, gizleme olarak nitelendirilemez. Yalan tanıklık suçunun oluşabilmesi için özel kastın bulunması icap eder.*” şeklinde açıklamalarda bulunarak, failin olay tasviri ve sübjektif kanısından kaynaklı objektif gerçeklikten sapmaların suçun manevi unsuru kapsamında değerlendirmesi gerektiğini kabul etmiştir. Yargıtay, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde de, failin algıladığı şekliyle vakıa tasviri ve sübjektif kanısının objektif olarak gerçek dışı olmasının suçun oluşumu için yeterli olmadığını, suçun manevi unsuruna dayandırmıştır⁹².

Kanaatimizce, gerçeğe aykırılığın tespitinde objektif teorinin esas alınması isabetli olmakla birlikte, yemin üzerine yapılan beyanların hiçbir zaman mutlak gerçekliği yansıtmayacağı hususu da göz ardı edilmemelidir. Çünkü mutlak gerçeklik, aksinin kabulü hiçbir şekilde mümkün olmayan, her türlü farklı olasılığın ortadan kaldırıldığı gerçekliktir. Oysa geçmişte yaşanan bir vakıaya ilişkin tasavvuru mümkün her ihtimalin kesin bir şekilde ortadan kaldırılması mümkün değildir⁹³. Bu bakımdan, yemin üzerine yapılan taraf beyanı, mutlak değil, “maddi” gerçekliğe uygun olmalıdır.

⁹¹ Yargıtay 5. Ceza Dairesi, T. 25.03.1985, 58/1179, aktaran, ÖNDER, 1994, s. 327.

⁹² Yargıtay Ceza Genel Kurulu 03.12.2020 tarihli bir kararında konuya ilişkin olarak: “*Yalan tanıklık suçundan bahsedebilmek için failin hem tanıklık yaptığının hem de tanıklığı sırasında söylediklerinin gerçeğe aykırı olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Tanığın gerçeğe aykırı her beyanı yalan tanıklık suçunu oluşturmayacaktır. Bu nedenle tanığın doğru sandığı açıklamaların objektif olarak gerçek dışı olması bu suçun oluşması için yeterli değildir. Tanığın bilinçli olarak gerçekten ayrılması gerekmektedir. Bu itibarla tanık, beyanında samimi olduğu ve algıladığı olayı tamamen algılayış biçimi içinde açıkladıysa yalan beyanda bulunmuş sayılmamalıdır. Zira yalan gerçeğin kasten değiştirilmesi olup yanılma ve ihmal ederek veya bilmeyerek söylenen sözlerde, yalan tanıklık suçunun unsurlarının oluşmadığı kabul edilmelidir. Başka bir anlatımla tanığın beyanları arasında çelişki bulunması tek başına yalan tanıklık suçunun oluştuğunun kabulü için yeterli değildir. Suçun tüm unsurlarının özellikle de gerçeğe aykırı tanıklığın bilinerek ve istenerek yapıldığının şüpheye yer verilmeyecek şekilde ispatlanması gerekmektedir.*” açıklamalarına yer vermiştir.; aynı yönde, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, T. 03.12.2020, E. 2018/298, K. 2020/499; T. 21.02.2019, E. 2016/1130, K. 2019/162; T. 08.05.2018, E. 2015/187, K. 2018/206, Yargıtay İçtihat Programı.

⁹³ KARAKEHYA, Hakan, **Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti**, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 72.

Taraf, maddi vakıayı, kendi tasavvuruna göre kurgulayarak değil, algıladığı, tecrübe ettiği kadarıyla ve olduğu şekliyle beyan etmeli, ayrıca bu beyan maddi gerçek ile uyumlu olmalıdır. Bu nedenle, gerekli zihinsel çabayı göstermesine rağmen *örneğin*, unutkanlık veya dalgınlık gibi nedenlerle failin maddi gerçekten sapmasının suçun maddi unsurunu oluşturduğu kabul edilse de, kastın yokluğu sebebiyle manevi unsur oluşmayacaktır.

Objektif teori esas alındığında, fail, beyanlarının gerçek dışı olduğu kanısıyla yemin etse dahi, şayet bu beyanlar objektif gerçekliğe uygun ise yalan yere yemin suçu oluşmaz, zira HMK m. 233/4 hükmü uyarınca, taraf, gerçeğe uygun cevap vermek üzere yemin etmekte ve her ne kadar tasavvuru farklı yönde olsa da gerçeğe uygun beyanda bulunmaktadır. Dolayısıyla, failin beyanları, yalan yere yemin suçu ile korunan hukuki değerler bakımından bir tehlike oluşturmaya elverişli değildir.

Suçun oluşumu bakımından, yemin üzerine yapılan beyanların tamamının objektif gerçeklikle uyuşmaması aranmaz. Yemin eden tarafın, vakıanın esasına ilişkin olarak kısmen gerçek dışı beyanda bulunması veya kendisine yöneltilen sorulardan bazılarında gerçek dışı cevaplar vermesi halinde suç oluşur⁹⁴.

Bu noktada üzerinde durulması gereken diğer bir husus, failin beyanlarının gerçek dışı olmanın ötesinde mantık kuralları ile hayat tecrübelerine açıkça aykırı olması halinde suçun oluşup oluşmadığıdır. *Lenckner / Bosch*, herkes tarafından açıkça anlaşılabilir şekilde mantık kuralları ile genel hayat tecrübelerine aykırı olan beyanların, suça vücut vermeyeceğini, zira bu beyanların gerçeğe ulaşma amacını asla tehlikeye düşüremeyeceğini savunmaktadır⁹⁵.

HMK m. 233/4 uyarınca, hukuk davasının tarafı, kendisine yöneltilecek sorular hakkında gerçeğe uygun cevap vermenin yanı sıra *“hiçbir şeyi saklamama”* üzerine de yemin etmektedir. Tarafın yemin üzerine yaptığı beyanlar objektif gerçekliğe uygun olsa da, şayet konuya ilişkin önem arz eden birtakım hususları bilinçli olarak söylemekten imtina ediyor, gizliyorsa, suçun ihmali hareketle işlendiğinden söz edilebilir⁹⁶. Çünkü taraf, yemin konusuna ilişkin bildiklerini saklamamak veya eksik beyan etmemek üzerine

⁹⁴ HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 170.

⁹⁵ LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 153 vd. öncesinde kn. 2a.

⁹⁶ Aynı yönde, HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, suskun kalmanın yalan yere yemin suçunu oluşturabileceğini kabul etmektedir., 2016, s. 169.

yemin etmesine rağmen, bu yeminine riayet etmemiş ve mahkemenin gerçeğe uygun vakıa tespiti yaparak adil ve doğru kararları verebilmesi bakımından elverişli bir tehlikeye neden olmuştur. Fakat yemin üzerine yapılan her eksik beyanın yalan yere yemin suçuna vücut vermeyeceği, *örneğin*, yeminin konusunu oluşturan maddi vakıa açısından önem arz etmeyen bir hususa ilişkin beyanların eksik kalması halinde suçun oluşmayacağı da ileri sürülebilir⁹⁷.

Yemin üzerine beyanda bulunan tarafın, bilinçli olarak eksik bıraktığı açıklamalarının önemi hususunda düştüğü hata, TCK m. 30 kapsamında değerlendirilebilir. Buna karşın, uyuşmazlık konusu olayın üzerinden uzun süre geçmesi nedeniyle hatırlamama, kısmen algılama veya görme gibi nedenlerden ötürü kast bulunmaksızın maddi gerçekliğin eksik açıklanması suçun manevi unsurunun oluşmaması sonucunu doğurur.

TCK m. 275 lafzında “*davalarında*” ibaresine yer vermek suretiyle, yalan yere yemin suçunun ancak görülmekte olan bir dava kapsamında işlenebileceği kabul edilmiştir. Nitekim HMK m. 233/1’de taraf yemininin, “*mahkeme huzurunda*” eda olunacağı öngörülmüştür. Bununla birlikte, suç yalnızca duruşma salonu ile sınırlı olarak değil, taraf yemini verilmesinin hukuken mümkün olduğu her zaman ve yerde, dava ile ilgili yerine getirilen bir hukuki işlem çerçevesinde işlenebilir. Nitekim HMK m. 235 ve 236’da, hasta ve yaşlı kişiler ile yemin edecek kimsenin mahkemenin yargı çevresi dışında olması hali bakımından özel düzenlemelere yer verilmiştir.

Suçun oluşumu için bir “hukuk” davasının varlığı arandığından, “ceza” davaları TCK m. 275 hükmünün kapsamı dışındadır. İş mahkemeleri, asliye ticaret mahkemeleri, kadastro mahkemeleri, sulh ve asliye hukuk mahkemeleri, tüketici mahkemeleri, aile mahkemeleri, fikri sınai haklar hukuk mahkemeleri veya icra mahkemelerinde görülen davalar hukuk davası niteliğinde olduklarından bu mahkemeler önünde davacı veya davalı sıfatıyla yalan yere yemin edilmesi mümkündür.

İdare mahkemeleri huzurunda yürütülen yargılamalarda yalan yere yemin suçunun işlenip işlenemeyeceği hususu ise tartışmalıdır. *Hafizoğulları, Ünver ve Aytekin Inceoğlu*, madde lafzında geçen “*hukuk davaları*” ifadesinin yalnızca özel hukuk dalına

⁹⁷ Yalan tanıklık suçu bakımından bkz. ÖNDER, 1994, s. 330; ÜNVER, 2016, s. 194.

ilişkin davaları kapsadığı, dolayısıyla idare hukuku alanında yalan yere yemin eyleminin bu suçu oluşturmayacağı görüşünde iken⁹⁸; *Özbek / Doğan / Bacaksız, vd.*, ve *Soyaslan*, idari yargılamada yemin deliline başvurulması halinde yalan yere yemin suçunun hukuki konusunun oluşabileceğini kabul etmektedir.⁹⁹ Kanaatimizce, TCK m. 275’de düzenlenen suçun tatbik alanı, madde lafzında açıkça belirtildiği üzere, özel hukuk alanında ve hukuk mahkemeleri huzurunda görülen davalarla sınırlıdır. İdare hukuku alanında bu suçun işlenebilmesi mümkün değildir, zira idari yargılama usulünde delil elde etmek amacıyla başvurulabilecek bir yemin müessesesi mevcut olmadığı gibi, HMK kapsamında yemin usulüne başvurulmasına olanak sağlayan herhangi bir kanuni düzenleme de bulunmamaktadır.

Yemin usulüne istinaf aşamasında başvurulması da mümkündür. Bu bağlamda *örneğin*, ilk derece mahkemesinde kanuni koşulları oluşmasına rağmen yemin deliline başvurulmaması veya yeminin usule aykırı eda edilmesi hallerinde, istinaf mahkemesi huzurunda yemin edilmesine engel bir durum bulunmamaktadır. Uygulamada, yemin teklif etme hakkı bulunan tarafa, bu hakkının hatırlatılmaması istinaf aşamasında hükmün kaldırılarak dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi sonucunu doğurmaktadır¹⁰⁰. Temyiz incelemesi hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı olduğundan kural olarak temyiz aşamasında yemin usulüne başvurulması mümkün değildir.

Yabancı makamlar önünde yemin üzerine gerçek dışı beyanda bulunma halinde yalan yere yemin suçunun oluşup olmayacağı meselesi üzerinde durulması gereken diğer bir konudur. Öğretide “Yalan tanıklık” suçu kapsamında konuya ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. *Ünver*, suça ilişkin kanuni tipte, önünde yemin verdirilen merciin

⁹⁸ AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 167 dn. 15; HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, **2016**, s. 169; ÜNVER, **2016**, s. 241.

⁹⁹ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1189; SOYASLAN, **2020**, s. 773; aynı yönde, MALKOÇ, İsmail, **Açıklamalı Türk Ceza Kanunu**, Madde 242 - 345, 4. Cilt, 1. Baskı, Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2013, s. 4673.

¹⁰⁰ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Hukuk Dairesi, T. 17.06.2021, E. 2018/2448, K. 2021/1014: “Mahkemece; davacının yemin deliline de dayandığı dikkate alınarak, davacıya karşı tarafa yönelik olarak yemin teklif etme hakkı da hatırlatılmadan, yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir. ... Mahkemenin hüküm kurmasını sağlayacak olan tüm esaslı delillerin toplanmamış, mahkemece değerlendirilmemiş olması nedeniyle, davacı yanın istinaf başvurusunun açıklanan nedenlerden ötürü kabulüne, yerel mahkeme kararının 6100 Sayılı HMK’nun 353/1-a-6.maddesi uyarınca kaldırılmasına ve dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar vermek gerekmiştir.”, Sinerji İçtihat Programı.

yabancılık unsurunu taşıyıp taşınamaması biçiminde bir ayırımın yapılmadığını, dolayısıyla yabancı merciin kanuni tipte belirtilen vasıfta bir makam olması halinde suçun oluşacağına kabul edilmesi gerektiğini dile getirmektedir¹⁰¹. Aynı yönde *Göktürk*, uluslararası adli yardımlaşma çerçevesinde, Türkiye’de yürütülen bir muhakeme dolayısıyla tanığın ülke dışında bulunması nedeniyle bu ülkede dinlenmesi ve gerçeğe aykırı beyanda bulunması halinde suçun oluşabileceğini kabul etmektedir.¹⁰²

Aksi görüşte olan *Erem* ve *Önder*, 765 sayılı mülga TCK m. 286 lafzında geçen “*yemin ettirerek şahit ve bilirkişi istimaina selahiyettar olan memur veya heyet huzurunda*” ibaresinde geçen memur veya heyetin Türk makamları olması gerektiğini, yabancı ülkede bulunan şahitlerin yabancı makamlarca dinlenmesi için Türk Mahkemelerince yazılan talimatın duruşmada okunmasının, huzuren veya istinabe suretiyle dinleme yerine geçmeyeceğini belirtmektedir¹⁰³.

Kanaatimizce, Türkiye’de yürütülen bir hukuk muhakemesinde davanın tarafı olan Türk vatandaşı veya yabancı uluslararası adli yardımlaşma çerçevesinde *örneğin*, istinabe suretiyle yabancı bir ülke mercii önünde yalan yere yemin etmesi halinde, söz konusu yemin Türkiye’de yürütülen muhakemede maddi vakıanın doğru tespiti ve adil bir karar verilmesini tehlikeye düşürebileceğinden suç oluşacaktır. Ancak, bunun için yabancı mercii önünde edilen yeminin Türk Kanunları bakımından geçerlilik koşullarını taşıması ve suçun tipiklik unsurlarını sağlaması gerekmektedir.

Kanun koyucu TCK m. 275 gerekçesinde, “*Suçun oluşması, teklifin kanuni şekil ve koşullara uygun olmasına ve yemin önerilmesinin kanunen olanaksız bir konuya ilişkin bulunmamasına bağlıdır.*” açıklamasına yer vermiştir. Buna göre, hukuk davasının tarafına yöneltilen yemin teklifinin kanuni şekil ve koşullara uygun olmaması veya yemin önerilmesinin kanunen olanaksız bir konuya ilişkin olması hallerinde, yemin üzerine yapılan gerçek dışı beyanlar suça vücut vermez¹⁰⁴. O halde, her somut olayda yemin

¹⁰¹ ÜNVER, 2016, s. 201.

¹⁰² GÖKTÜRK, 2016a, s. 368.

¹⁰³ EREM, Faruk, “Yalan Şahadet, Hakikate Aykırı Bilirkişilik ve Tercümanlık”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1954, Cilt: 11, Sayı: 3, (s. 42 – 59), s. 43; ÖNDER, 1994, s. 331.

¹⁰⁴ ÜNVER, bahsi geçen koşulların yanı sıra, kanunen yemin teklif edilemeyecek bir kimsenin, yeminli olarak dinlenmesi ve yalan beyanda bulunması halinde de suçun tipiklik unsurunun oluşmayacağını belirtmektedir, 2016, s. 242.

teklifinin, kanuni koşullara ve kanunda yemin teklif edilmesi mümkün kabul edilen konulara uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yemin, davadaki bir olayın ispatı için tarafın teklif ettiği bir doğrulatma beyanıdır¹⁰⁵. Hukuk davalarında yemin teklifi, taraflarca yapılabilir. HMK'da hâkimin kendiliğinden yemin teklifinde bulunmasına cevaz verilmemiştir¹⁰⁶. Usulüne uygun bir yemin teklifi ve iadesinin varlığı için, bu teklifin HMK m. 227 ve 230 hükümlerine uygun şekilde yapılması gerekir¹⁰⁷. Aksi durumda, usulüne uygun bir yemin teklifi veya iadesinden bahsedilemez ve yalan yere yemin suçu oluşmaz¹⁰⁸.

Yemini hukuk davasında kendisine ispat yükü düşen taraf teklif eder¹⁰⁹. Kendisine ispat yükü düşmeyen tarafın yemin teklif etmesi hukuki bir sonuç doğurmaz¹¹⁰. Hukuken

¹⁰⁵ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, T. 21.11.2018, E. 2017/17309, K. 2018/24971, Yargıtay İçtihat Programı.

¹⁰⁶ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, kanun koyucunun bu tercihinin dayanak olarak, yeminin karşı tarafın vicdanına bırakılan bir durum olmasını ve bu riski sadece karşı tarafın isterse almasının düşünülmemesini göstermektedir., **2018**, s. 386.

¹⁰⁷ HMK m. 227: “(1) Uyuşmazlık konusu vaktanın ispatı için yeminden başka delili olduğunu beyan etmiş olan taraf dahi yemin teklif edebilir. (2) Yemin teklif olunan kimse, yemini edaya hazır olduğunu bildirdikten sonra, diğer taraf teklifinden vazgeçerek başka bir delile dayanamaz ve yeni bir delil de gösteremez”.

HMK m. 228: “(1) Yemin teklif edilen kimse, duruşmada bizzat hazır bulunmadığı takdirde, kendisine yemin için bir davetiye çıkarılır. (2) Yemin davetiyesine, yemine konu hususlar hakkında sorulacak sorular ile geçerli bir özrü olmaksızın yemin için tayin olunan gün ve saatte mahkemeye bizzat gelmediği veya gelip de yemini iade etmediği yahut yemini eda etmekten kaçındığı takdirde, yemin konusu vakıaları ikrar etmiş sayılacağı yazılır”.

HMK m. 230: “(1) Yeminin konusunu oluşturan vakıa, her iki tarafın değil, yalnızca kendisine yemin teklif edilen tarafın şahsından kaynaklanıyorsa yemin iade edilemez”.

¹⁰⁸ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, T. 08.10.1948, 13537/14123: “Yemin teklif edilmeden yapılan yemin usulsüzdür.”, aktaran, ÖZBEK / DOĞAN / BACAŞIZ, vd., **2018**, s. 1191 dn. 173.

¹⁰⁹ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, **2018**, s. 387.

¹¹⁰ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, T. 07.07.2020, E. 2018/1653, K. 2020/1339: “Bölge adliye mahkemesince, ispat külfetinin davacıda olduğu, malın teslim edilmediğini yazılı delil ile ispatlaması gerektiği, davacının sunduğu delillerle bu iddiasını ispatlayamadığı, yemin teklifinin ispat yükü kendisine düşen davacıya ait olduğu, ispat külfeti kendisinde olmayan davalı tarafın teklif ettiği yeminin gereksiz yere teklif edilen yemin olup davalı tarafı bağlamayacağı, bu durumda mahkemece ispat külfeti kendisine düşen davacı tarafça ispatlanamayan davanın reddine karar verilmesi gerekirken ispat külfeti kendisine düşmeyen davalının teklif ettiği yemin sonucuna göre davanın kabulüne karar vermesinin doğru olmadığı gerekçesiyle davacının istinaf başvurusunun reddine, davalının istinaf başvurusunun kabulü ile yeniden hüküm kurularak davanın reddine, davalının tazminat isteminin reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmemeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle muhakeme hukukuna ve maddi hukuka uygun bulunan hükmün onanmasına ...”, Yargıtay İçtihat Programı.

sonuç doğurmadığı kabul edilen bir yemin teklifi üzerine yapılan yalan yere yemin de suçla korunan hukuki menfaati tehlikeye sokmaya elverişli bir icra hareketi olarak nitelendirilemez¹¹¹.

Yemin, iddianın başka delillerle ispat edilememesi halinde en son başvurulacak delildir¹¹². İspat yükü kendisine düşen taraf, diğer delillerle iddiasını veya savunmasını ispatlayamadığı takdirde son çare olarak yemin deliline başvurur¹¹³. HMK m. 227/1'e göre, uyuşmazlık konusu vakıanın ispatı için yeminden başka delili olduğunu beyan etmiş olan taraf dahi yemin teklif edebilir.

İhtiyarı dava arkadaşlığında HMK m. 58 uyarınca davalar birbirinden bağımsız olduğundan ve dava arkadaşlarından her biri diğerinden bağımsız olarak hareket edebildiğinden, her bir dava arkadaşı tek başına karşı tarafa yemin teklif edebilir. Buna karşın mecburi dava arkadaşlığında, tüm dava arkadaşları HMK m. 59 ve m. 60 uyarınca birlikte hareket etmek zorunda olduklarından, birlikte yemin teklif etmeleri gerekir.¹¹⁴

HMK m. 66'ya göre, üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar fer'i müdahil olarak davada yer alabilir, ancak karşı tarafa yemin teklif edemez¹¹⁵.

Vekil, HMK m. 74 doğrultusunda açıkça yetkilendirildiği takdirde yemin teklif veya kabul edebilir, iade veya reddedebilir.

Hukuk davasının tarafları, dayandıkları delili açıkça göstermek zorundadır. Bu kapsamda, 03.03.2017 tarihli ve E. 2015/2, K. 2017/1 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararında, tarafların dava ve cevap dilekçeleri ile delil listelerinde açıkça yemin deliline dayanmaları gerektiği, "*sair deliller veya her türlü delil*" gibi ifadelerin yemin deliline başvurmak için yeterli olmadığı kabul edilmiştir¹¹⁶. O halde, hukuk davasının tarafları, dava veya cevap dilekçesinde açıkça yemin deliline dayanmadığı

¹¹¹ Aynı yönde, AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 170.

¹¹² PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, 2018, s. 387.

¹¹³ KURU, Baki, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*, Cilt I, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 739, 740.

¹¹⁴ KURU, 2020, s. 739.

¹¹⁵ KURU, 2020, s. 739.

¹¹⁶ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, 2018, s. 387.

halde, karşı tarafa yemin yöneltmiş ve bu teklif üzerine yalan yere yemin edilmişse, usulüne uygun bir yemin teklifi söz konusu olmadığı için suç oluşmayacaktır. Çünkü taraf, dilekçesinde açıkça yemin deliline dayanmadığından, yemin yöneltme hakkı da bulunmamaktadır¹¹⁷.

Yalan yere yemin suçunun oluşumu bakımından dikkate alınması gereken diğer bir husus HMK m. 228’de düzenlenen yemine davet usulüdür¹¹⁸. Somut olayda, maddede öngörülen usule uygun bir davet yapılmamasına rağmen, taraf yemin ederek gerçek dışı beyanda bulunduğu takdirde suçun oluşup oluşmadığı sorusu gündeme gelebilir. Kanaatimizce, salt yemine davet usulü bakımından aranan kanuni koşulların gerçekleşmemesi, yemini geçersiz kılmaz. Çünkü HMK m. 228 ve 229’da¹¹⁹ yeminin geçerlilik koşulları değil, usulüne uygun bir yemin teklifi ve bunun gereklerinin yerine getirilmesi veya getirilmemesine ilişkin hukuki sonuçlar düzenlemektedir. Bu bakımdan *örneğin*, usulüne uygun bir yemin daveti bulunmasa da taraf yemin için tayin olunan gün ve saatte duruşmaya gelir ve Kanunda öngörülen koşullara uygun bir şekilde yemin ederek yalan beyanda bulunursa, suç oluşur.

Yemin teklifinin yanı sıra, yeminin de kanunda öngörülen şekilde eda edilmesi gerekir. Aksi halde suç oluşmaz¹²⁰. “*Yeminin şekli*” başlıklı HMK m. 233’de usulüne

¹¹⁷ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, T. 10.06.2020, E. 2017/29576, K. 2020/6274: “*Davalı taraf cevap dilekçesinde açıkça ‘yemin’ deliline dayanmadığından davanın açıldığı tarih olan 18.06.2013 tarihinde yürürlükte olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 225 vd. hükümleri gereğince karşı tarafa yemin yöneltmeye hakkı bulunmamaktadır. Mahkemece bu husus gözetilmeden davanın reddine karar verilmesi hatalıdır.*”, Yargıtay İçtihat Programı.

¹¹⁸ HMK m. 228: “(1) *Yemin teklif edilen kimse, duruşmada bizzat hazır bulunmadığı takdirde, kendisine yemin için bir davetiye çıkarılır. (2) Yemin davetiyesine, yemine konu hususlar hakkında sorulacak sorular ile geçerli bir özrü olmaksızın yemin için tayin olunan gün ve saatte mahkemeye bizzat gelmediği veya gelip de yemini iade etmediği yahut yemini eda etmekten kaçındığı takdirde, yemin konusu vakıaları ikrar etmiş sayılacağı yazılır*”.

¹¹⁹ HMK m. 229/1’e göre, yemin için davet edilen kimse, tayin edilen gün ve saatte mahkemede geçerli bir özrü olmaksızın bizzat hazır bulunmaz yahut hazır bulunup da yemini iade etmez ya da yemini eda etmekten kaçınırsa yemin konusu vakıaları ikrar etmiş sayılır.

¹²⁰ Yargıtay 9. Ceza Dairesi, T. 26.03.2014, E. 2014/143, K. 2014/3525: “*Sanığın Bolu 2. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin ... esas sayılı dosyasının ... tarihli duruşmasında yapmış olduğu yeminin kanuni şekil ve koşullara uygun olmadığı, dolayısıyla yüklenen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden beraatı yerine mahkûmiyetine karar verilmesi ...*”, Yargıtay İçtihat Programı; aynı yönde, 765 sayılı mülga TCK döneminde, Yargıtay 4. Ceza Dairesi, T. 27.10.1955, 10807/17048: “*Usulüne uygun olarak yapılmamış olan yemin 287. maddedeki suçu oluşturmaz.*”, aktaran, ÖNDER, **1994**, s. 353.

uygun bir yeminin varlığı için aranan koşullara yer verilmiştir¹²¹. Yemin, kural olarak mahkeme huzurunda yerine getirilir. Ancak, mahkemenin kanuni koşullara uygun şekilde teşekkül etmemesi veya yemin verilmeye açıkça yetkisiz olduğu hallerde suç oluşmaz¹²².

HMK m. 233'e göre huzurda, m. 234'e göre bilirkişi aracılığıyla, m. 235'e göre mahkeme dışında veya m. 236'ya göre istinabe suretiyle yemin, mutlaka hâkim tarafından eda ettirilir. Zabıt kâtibi veya bir kalem görevlisi tarafından verdirilen yemin kanuni koşulları sağlamayacağından, suç da oluşmaz.

Yemin eda edilmeden önce, hâkimin, yemin edecek kimseye, hangi konuda yemin edeceğini açıklaması, yeminin anlam ve önemini anlatması ve yalan yere yemin etmesi hâlinde cezalandırılacağı hususunda dikkatini çekmesi kanuni bir zorunluluktur. Yemin müessesesi bakımından öngörülen bu yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, yeminin şekli koşullarına aykırılık oluşturduğundan, kanaatimizce suçun oluşumunu da engelleyecektir.

“Yeminin konusu” başlıklı HMK m. 225 uyarınca; “Yeminin konusu, davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli olan ve kişinin kendisinden kaynaklanan vakialardır. Bir kimsenin bir hususu bilmesi onun kendisinden kaynaklanan vakia sayılır”. Düzenlemenin mefhum-u muhalifinden; davanın çözümü bakımından önem taşımayan veya çekişmeli olmayan veya taraf kişinin kendisinden kaynaklanmayan vakıalar bakımından yemin teklif edilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, HMK m. 226'da yemine konu olamayacak vakılara da yer verilmiştir¹²³.

¹²¹ HMK m. 233: “(1) Yemin, mahkeme huzurunda eda olunur. (2) Hâkim, yeminin icrasından önce yemin edecek kimseye, hangi konuda yemin edeceğini açıklar, yeminin anlam ve önemini anlatır ve yalan yere yemin etmesi hâlinde cezalandırılacağı hususunda dikkatini çeker. (3) Yemin edecek kimse, yemin konusunun yeterli açıklıkta olmadığını ileri sürerse; hâkim, karşı tarafın görüşünü aldıktan sonra derhâl bu konuda kararını verir. (4) Sonra “Size sorulan sorular hakkında, gerçeğe uygun cevap vereceğinize ve hiçbir şey saklamayacağımıza namusunuz, şerefimiz ve kutsal saydığımız bütün inanç ve değerler üzerine yemin eder misiniz?” diye sorar. O kimse de “Bana sorulan sorular hakkında gerçeğe uygun cevap vereceğime ve hiçbir şey saklamayacağıma namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ediyorum.” demekle yemin edilmiş sayılır. (5) Yemin eda edilirken, hâkim de dâhil olmak üzere hazır bulunan herkes ayağa kalkar”.

¹²² SOYASLAN, 2020, s. 774; aynı yönde, HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 169; ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1191; ÜNVER, 2016, s. 242.

¹²³ HMK m. 226: “(1) Aşağıdaki hususlar yemine konu olamaz: a) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği vakıalar. b) Bir işlemin geçerliliği için, kanunen iki tarafın irade açıklamalarının yeterli

HMK m. 225 ve 226 doğrultusunda, yeminin konusunu oluşturması mümkün olmayan vakıalara ilişkin olarak yemin teklif edilmesi karşısında, yemin üzerine gerçek dışı beyanda bulunulması halinde suç oluşmaz¹²⁴.

Yazılı belge ile ispatlanması gereken işlerde de yemin teklif edilemez¹²⁵.

Kanun koyucu HMK m. 220’de davanın taraflarının eda edebileceği özel bir yemin düzenlemesine yer vermiştir. Maddeye göre; mahkemece, ibrazı istenen belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilecektir. Söz konusu durumda, yemin üzerine konuya ilişkin olarak gerçek dışı beyanda bulunan taraf bakımından suçun oluşması mümkündür.

Öğretide, yemin eden tarafa sorulan soruların eksikliği veya yargılamanın usule aykırı yapılması gibi nedenlerin suçun oluşumunu etkilemeyeceği kabul edilmektedir¹²⁶. Kanaatimizce, kanuni koşullara uygun olarak yerine getirilen yeminin, hüküm ve sonuç doğurmasına etkisi bulunmayan usule aykırılıklar suçun oluşumu bakımından nazara alınmamalıdır. Ancak, yargılamadaki usule aykırılık doğrudan yeminden kaynaklanıp, hüküm ve sonuç doğurmasına etki ediyor ise, artık kanuni koşullara uygun bir yemin söz konusu olamayacağı için, suç da oluşmayacaktır. *Örneğin*; yemin teklif edilen ve bunun üzerine yalan yere yemin eden kişi HMK m. 232/1’e göre yemini eda edebilecek kimselerden değilse, bahsi geçen usule aykırılık doğrudan yeminin hüküm ve sonuç doğurmasına etkili olduğundan suç oluşmaz. Buna karşın, görevsiz mahkemede kanuni

görülmediği hâller. c) Yemin edecek kimsenin namus ve onurunu etkileyecek veya onu ceza soruşturması ya da kovuşturması ile karşı karşıya bırakacak vakıalar”.

¹²⁴ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, T. 11.04.1964, 1035/1486: “Hukuk davasının esasına ve fiilin ispatına taalluk etmeyen ve bu nedenle verilmesi caiz olmayan yeminin eda edilmiş olması, sanığın TCK’nun 287. maddesi ile cezalandırılmasını gerektirmez.”, aktaran, ÖNDER, **1994**, s. 353.

¹²⁵ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, T. 01.10.2020, E. 2020/2541, K. 2020/16420: “Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu’nun 02.04.1941 tarih 1940/19 Esas -1941/12 sayılı Kararı gereğince yazılı belge ile ispatlanması gereken işlerde hukuk mahkemelerinde yalan yere yemin etmekten sanık olan kimselerin ceza mahkemelerindeki duruşmalarında ceza hâkimlerinin yazılı delile göre hüküm vermesi gerektiği yönündeki görüşü de gözetilerek; yazılı belge ile ispatlanması gereken işlerde yemin teklif edilemeyeceği ve Ankara 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasında şirket belgeleri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda karar verildiği, verilen kararın Yargıtay 19. Hukuk Dairesi tarafından onandığı anlaşılmalı, unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraatı yerine mahkûmiyetine karar verilmesi...”, Yargıtay İçtihat Programı.

¹²⁶ HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, **2016**, s. 169; SOYASLAN, **2020**, s. 774; ÜNVER, **2016**, s. 242.

koşullara uygun bir şekilde yerine getirilen yemin, taraf usuli işlemi niteliğinde olduğundan, görevli mahkemede geçerliliğini korur ve suça vücut verebilir¹²⁷.

HMK m. 232/1’de, yemin teklif edilen tarafa, yemini iade etme hakkı tanınmıştır. Buna göre; yemin teklif edilen kimse, yeminden imtina ederek teklif eden tarafın yemin etmesini isteyebilir. Yeminin iadesi üzerine, iade olunan taraf yemin edebilir veya yeminden kaçınabilir¹²⁸. Suçun varlığı bakımından, yeminin iadesi ve iade üzerine edilen yemin kanuni koşullara uygun olmalıdır. *Örneğin*, yeminin iadesi üzerine, yemin konusunu oluşturan vakıa şahsından kaynaklanmayan tarafça, HMK m. 230/1 hükmüne rağmen yemin edilmişse, suç oluşmaz.

Yalan yere yemin suçunun mahkeme huzurunda yalan yere yemin edilmesiyle birlikte tamamlanacağı kabul edilmektedir¹²⁹. Bu noktada suçun, yemin üzerine yapılan beyanın sona ermesi anında mı yoksa HMK m. 238’de¹³⁰ öngörülen yemin tutanağının düzenlenmesi anında mı gerçekleştiği sorusu gündeme gelmektedir.

Yargıtay, HMK m. 238’de öngörülen usul gerçekleştirilip, tutanak yemin eden tarafından imzalanmadığı sürece suçun oluşmayacağı yönünde görüş açıklamıştır¹³¹.

Öğretide *Pekcanitez / Atalay / Özekes*, HMK m. 238 kapsamında yemin edenin sebat ettiğini bildirmesi halinde yemin metninin kendisine imzalatılacağını ve böylelikle yemin işleminin tamamlanacağını, buna karşın yemin edenin sebat etmediğini bildirmesi halinde, yalan yere açıklama yapmış olsa da, suçun oluşmayacağını belirtmektedir¹³². *Aytekin İnçeoğlu* da, yeminin kül halinde değerlendirilmesi gerektiğini, yemin üzerine gerçek dışı beyanlarda bulunulmasıyla birlikte suçun icra hareketlerine başlandığını, beyan tutanağa geçirildikten ve hâkim yazılanları yüksek sesle okuyup, yemin eden tarafa

¹²⁷ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, **2018**, s. 386; aksi yönde, HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, **2016**, s. 169.

¹²⁸ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, **2018**, s. 389.

¹²⁹ HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, **2016**, s. 170; SOYASLAN, **2020**, s. 774.

¹³⁰ HMK m. 238: “(1) Hâkim, yemin eden kimsenin beyanını dinleyip tutanağa geçirir ve yazılanları yüksek sesle huzurunda okur; beyanında ısrar edip etmediğini sorar ve verilen cevabı tutanağa kaydeder”.

¹³¹ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, T. 21.11.2018, E. 2017/17309, K. 2018/24971: “Hâkimin, yemin eden kimsenin beyanını dinleyip tutanağa geçirir ve yazılanları yüksek sesle huzurunda okur; beyanında ısrar edip etmediğini sorar ve verilen cevabı tutanağa kaydeder. Yemin eden sebat ettiğini bildirirse yemin metni kendisine imzalatılır ve yemin işlemi tamamlanmış olur. Sebat etmediğini bildirirse yalan yere yemin etme suçu oluşmaz”, Yargıtay İçtihat Programı.

¹³² PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, **2018**, s. 389.

beyanında ısrar edip etmediğini sorduktan sonra, yemin eden tarafın beyanında ısrarlı olduğunu bildirmesiyle birlikte yeminin tamamlandığını ve geçerli hale geldiğini dile getirmektedir¹³³.

Öğreti ve uygulama görüşleri dikkate alındığında, HMK m. 238 hükmünde öngörülen yemin tutanağının düzenlenmesine ilişkin prosedürün yeminin “kurucu” bir unsurunu teşkil ettiği, böylelikle yemin eden beyanlarından sebat ederek, tutanağı imzalamadığı müddetçe, kanuni koşullara uygun bir yeminin oluşmadığı ve dolayısıyla yemine ilişkin tutanak tanzim edilmeksizin tamamlanmış bir yalan yere yemin suçundan da bahsedilemeyeceği söylenebilir.

Aksi bir görüş olarak, Kanun koyucunun TCK m. 275 gerekçesinde suçun oluşmasını, “teklifin” kanuni şekil ve koşullara uygun olmasına ve yemin önerilmesinin kanunen olanaksız bir konuya ilişkin bulunmamasına bağladığı, dolayısıyla kanuni koşulları haiz bir yemin teklifi üzerine, yemin edilip gerçek dışı beyanlarda bulunulduğu takdirde, bu beyanlar HMK m. 238’de öngörülen usule uygun bir şekilde tutanağa bağlanmasa dahi suçun oluşacağı ileri sürülebilir.

VII. MANEVİ UNSUR

Yalan yere yemin suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Suçun oluşumu için genel kast yeterlidir¹³⁴. Öğretide ağırlıklı görüş, suçun doğrudan veya olası kastla işlenebileceğini kabul etmektedir¹³⁵. Aksi yöndeki görüş ise, HMK m. 233/3 uyarınca yeminin icrasından önce hâkim tarafından aydınlatılan ve HMK m. 238 uyarınca da yeminden sonra beyanında ısrar edip etmediği sorulan failin olası kastla hareket etmesinin oldukça güç olduğunu¹³⁶ ve suçun ancak doğrudan kastla işlenebileceğini ileri sürmektedir¹³⁷. Kanaatimizce, suçun oluşumu için eylemin olası kastla gerçekleştirilmesi

¹³³ AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 172.

¹³⁴ HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 170; KESİM, 1992, s. 51; ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1193; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, 2010, s. 7968.

¹³⁵ GÖKTÜRK, 2016b, s. 92; ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1193; ŞAHBAZ, İbrahim, **Açıklamalı ve İctihatlı Türk Ceza Kanunu**, 2. Cilt, Madde 150 - 345, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 3152; ÜNVER, 2016, s. 244.

¹³⁶ AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 173.

¹³⁷ MERAN, 2006, s. 295; PARLAR / HATİPOĞLU, 2010, s. 4288.

yeterlidir. Failin, bir hukuk davasının tarafı sıfatıyla hâkim huzurunda kanuni koşulları haiz bir yemin ettiğini ve kesin delil niteliğindeki bu yemin üzerine yapmış olduğu beyanların muhtemelen gerçek dışı olabileceğini öngörmesine rağmen, eylemini gerçekleştirme/kabullenmesi suçun oluşumu için yeterlidir. Bu bakımdan, failin yemin öncesi doğruyu söylemesi ve yalan yere yeminin hukuki sonuçları konusunda uyarılması ile beyanları sonrasında bu beyanlarında ısrar edip etmediğinin sorulması olası kastın oluşumuna engel teşkil etmez.

Ayrıca suç, ihmali hareketle de işlenebileceğinden, failin yemin konusuna ilişkin olarak muhtemelen önem arz edebileceğini öngördüğü bazı hususları söylemekten kaçınması, imtina etmesi halinde de suçun manevi unsurunun gerçekleştiği kabul edilmelidir. Ancak, failin sessiz kaldığı vakıanın maddi gerçeğe ulaşılması bakımından öneminin bilincinde olması gerekir.¹³⁸

Yalan yere yemin suçunda belirli bir amaç veya saikle hareket edilmesi aranmadığından, failin hangi nedenle yalan yere yemin ettiğinin önemi yoktur.

Alman Hukuku'nda yalan yere yemin suçunun varlığı bakımından, failin en azından olası kast ile hareket etmesi gerektiği kabul edilmektedir. Failin kastının, yetkili bir mercii huzurunda verdiği beyanların gerçek dışı olduğunu ve bu beyanlar üzerine yalan yere yemin ettiğini kapsaması aranmaktadır.¹³⁹

Suçun maddi unsuruna ilişkin yapılan açıklamalarda belirtildiği üzere, yemin üzerine yapılan beyanların objektif gerçekliğe aykırı olması doğrudan suça vücut vermez. Taraf, yemin konusuna ilişkin olarak, algıladığı veya hatırladığı şekliyle vakıayı tamamen veya kısmen aktarabiliyorsa, diğer bir ifadeyle bilinçli olarak gerçekten ayrılmıyorsa, doğruyu söylediğini düşünerek hareket ediyorsa, kasten gerçek dışı beyanda bulunduğu söylenemez.

Fail, beyanlarının gerçek dışı olduğu tasavvuruyla yemin etmiş olsa dahi, bu beyanların objektif gerçekliğe uygun olması halinde suç oluşmaz. Bu durumda, “elverişsiz teşebbüs” söz konusu olur.

¹³⁸ MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, 2012, s. 301.

¹³⁹ FISCHER, 2008, m. 154 kn. 11; GÖSSEL / DÖLLING, 2004, s. 661; HOHMANN / SANDER, 2011, s. 181; MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, 2012, s. 301; RUDOLPHI, 2013, m. 154 kn. 9; SINN, 2014, m. 154 kn. 12.

Failin, gerçek dışı beyanlarını önemsiz gördüğüne yönelik savunması, suçun varlığını kural olarak etkilemez.¹⁴⁰ Bununla birlikte, yemininin, beyanlarının yalnızca belirli bir kısmını kapsadığına yönelik hatası TCK m. 30/1 kapsamında değerlendirilir¹⁴¹.

Failin, yemin teklif edilen konuyu tamamen veya kısmen anlamaması nedeniyle farklı konulara ilişkin beyanlarda bulunması veya bilgisi ve görgüsünü aktaramaması halinde kasten hareket etmediği kabul edilmelidir.

Suçun taksirli haline Kanunda yer verilmemiştir. Alman Ceza Kanunu'nda ise yalan yere yemin suçunun taksirli haline ilişkin özel bir düzenleme mevcuttur. Kanunun "*Taksirli yalan yere yemin; taksirli yemin yerine geçen gerçeğe aykırı teminat*" başlıklı 161. maddesine göre; "*(1) 154 ila 156. maddelerde tanımlanan fiillerden biri taksirle işlenirse, bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Fail, gerçek dışı beyanını zamanında düzeltirse, cezasızlık uygulanır. 158. maddenin 2. ve 3. fıkraları kıyasen uygulanır*".

VIII. HUKUKA AYKIRILIK

Yalan yere yemin suçu ile korunan öncelikli hukuki değer bireyler üstü olduğundan ilgilinin rızası, eylemi hukuka uygun hale getirmez. Dolayısıyla, bir hukuk davasında yemin teklif eden tarafın, yalan yere yemin edilmesine göstereceği rıza hukuken geçerli değildir. Yine, kanun hükmünü icra, hakkın kullanılması veya meşru savunma gibi hukuka uygunluk nedenleri de bu suç açısından uygulama alanı bulmaz.

IX. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER

Kusurluluğu azaltan veya ortadan kaldıran haller kapsamında TCK m. 28'de düzenlenen cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi hâli gündeme gelebilir. Maddeye göre; fail, karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu yalan yere yemin ederse ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun (dolaylı) faili sayılır.

¹⁴⁰ MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, 2012, s. 301.

¹⁴¹ LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 154 kn. 13.

Elbette, failin zorlayıcı cebir veya tehdit altında işlediği haksızlık dolayısıyla kusursuz sayılabilmesi için, maruz kaldığı cebir ve tehdidin karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı bir ağırlığa, yani icrai veya ihmâli davranışı açısından irade hürriyetini ortadan kaldıran bir seviyeye ulaşmış olması gerekir. Ayrıca, kişinin maruz kaldığı cebir veya tehdidin hangi hukuki değere yönelik olduğunun tespiti de maddenin tatbiki bakımından önem arz etmektedir.¹⁴² Bu bakımdan *örneğin*, yaşam hakkına veya vücut bütünlüğüne yönelik ağır ve mutlak bir tehdidin varlığı halinde, yalan yere yemin eden failin özgür iradesiyle hareket ettiği söylenemeyecektir.

Yalan yere yemin suçunun bizzat işlenebilen bir özgü suç olduğu kabul edildiği takdirde, arkadaki kişinin TCK m. 28 kapsamında dolaylı fail olarak cezalandırılmasının mümkün olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Konuya ilişkin olarak TCK m. 40/2’de; “*Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.*” şeklindeki düzenlemeye yer verilmiştir.

Bugün öğretilerde *ağırlıklı görüş*, özgü ve/veya bizzat işlenebilen suçlarda dolaylı failliğin mümkün olmadığını kabul ederken¹⁴³; *aksi görüş* bu suçların dolaylı faillik yoluyla işlenmesinin mümkün olduğu yönündedir¹⁴⁴. Kanaatimizce, bizzat işlenebilen ve

¹⁴² ÖZGENÇ, 2019, s. 434.

¹⁴³ AKBULUT, ceza hukukunda özgü ve bizzat işlenebilen suçlarda dolaylı failliğin reddedildiğini, TCK m. 40/2 hükmü uyarınca özel faillik niteliğine sahip olmayan kişilerin bu suçların faili olamayacağını, yalnızca araç şahsın özgünlüğe sahip olduğu, buna karşın arkadaki şahısta özgünlüğün bulunmadığı hallerde bu kişi dolaylı fail olamayacağından, kasıt olmak şartıyla iştirak kuralları gereğince şerik olarak sorumluluğu yoluna gidilmesi gerektiğini ifade etmektedir., 2020, s. 762, 763; ARTUK / GÖKCEN / ALŞAHİN, vd., yalan yere yemin suçunu bizzat işlenebilen suçlara örnek göstermekte ve aslında bir özgü suç olan bu suçlarda failin yalnızca icra hareketlerini bizzat kendisi yapan kişi olabileceğini, müşterek veya dolaylı failliğin ise mümkün olmadığını belirtmektedir., 2021, s. 369; HEINRICH, dolaylı failliğin ancak dolaylı faillige ilişkin koşulların yanı sıra ilgili suç tipinde faillik bakımından aranan gerekli unsurların ve özel niteliklerin mevcut olması hâlinde söz konusu olabileceğini, bu nedenle bizzat işlenebilen suçlar ile özgü suçlarda dolaylı failliğin mümkün olmadığını kabul etmektedir., 2012, s. 550; KİTAPÇIOĞLU YÜKSEL, özgü suçlarda dolaylı failliğin varlığı için; suçun kanuni sınırları içerisinde bulunmak, faili bakımından öngörülen belirli özelliği ya da yükümlülüğü haiz olmak ve araç kişinin fiili üzerinde hâkimiyet kurmuş olmak koşullarının gerçekleşmesi gerektiği görüşündedir. Yazara göre, arkadaki kişi, fiil hâkimiyeti kurmuş olsa dahi suçun kanuni tanımında öngörülen özelliği ya da yükümlülüğü haiz olmadığı için özgü suçun faili olamayacaktır., 2021, s. 306; ÖZTÜRK, Bahri / ERDEM, Mustafa Ruhan, bizzat işlenebilen suçlar ile özgü suçlar bakımından dolaylı failliğin söz konusu olmadığını, bu nedenle örneğin, öldürme tehdidi ile tanıştığı yalan tanıklığa zorlayan kişinin, yalan tanıklık suçunun dolaylı faili değil, azmettireni olduğunu ifade etmektedir., **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 419.

¹⁴⁴ DÖNMEZER / ERMAN, özgü bir suçun işlenebilmesi için gereken doğal veya hukuki nitelikleri haiz bir kimseyi yanıltarak, ona bir suç işleten kimsenin, sanki o doğal veya hukuki niteliklere kendisi

özgü suçların TCK m. 28 kapsamında dolaylı faillik yoluyla işlenmesi mümkündür. Kanun koyucu TCK m. 28 lafzında “*Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.*” ifadelerine yer vermiş, suçun doğrudan failine yönelik karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit uygulayan kişinin, işlenen suçun dolaylı faili olarak sorumlu tutulacağını kabul etmiştir. TCK m. 28’de öngörülen dolaylı faillik sorumluluğunun kaynağını, zorlama vasıtasıyla öndeki kişinin iradesi üzerinde tesis edilen hâkimiyet (*Nötigungsherrschaft*) ve bu suretle onun suçun işlenmesinde bir araç olarak kullanılması oluşturmaktadır. Arkadaki kişi bakımından dolaylı faillik sorumluluğunun doğabilmesi için, maddede öngörülen koşulların yanı sıra, suçun bizzat işlenebilen bir suç olmaması veya arkadaki kişinin ayrıca suç tipinde aranan özel faillik niteliğine sahip olması gerektiği yönünde bir şartın aranmasının isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

sahipmiş gibi işlem göreceğini ve cezalandırılmayan özgü suç failinin yerine geçeceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte yazarlar, şahsen (bizzat) işlenebilen suçların ancak fail tarafından işlenebileceğini, bir başka kişinin aynı faili, vasıtalı biçimde işlenmesine imkân olmadığını, mesela yalan yere yemin suçunun, ancak kendisine yemin verilen kimse tarafından işlenebileceğini, kendisinin yerine bir başkasını koymak veya onu bir alet olarak kullanmak suretiyle yalan yere yemin suçunun işlenmesinin mümkün olmadığını kabul etmektedir., **2019**, s. 824 – 826; HAKERİ, Hakan, ancak bir kamu görevlisi tarafından işlenebilecek resmi belgede sahtecilik suçunun, kamu görevlisi olmayan bir kimsenin, kamu görevlisini tehdit etmesi sonucu işlenmesi durumunda failin, TCK m. 28 gereğince tehdidi kullanan kişi olacağını, bu bakımdan TCK m. 28’in TCK m. 40/2’de getirilen kuralın bir istisnasını oluşturduğunu ve dolayısıyla tehdit ederek bir özel fail niteliğini taşıyan kimseye suç işleyen kimsenin fail olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir., “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İştirak”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Eylül 2006, Sayı: 1, (s. 75 – 109), s. 91, 92; İÇEL, Kayıhan, TCK m. 40/2 hükmünün, özgü suçlar için gerekli faillik niteliklerine sahip kişilerin araç olarak kullanılması suretiyle özgü suçların işletilmesi hâlinde, özel faillik niteliği bulunmayan arkadaki kişinin ne şekilde cezalandırılması gerektiğini açıklamaktan uzak olduğunu, her ne kadar TCK m. 37/2 hükmü uyarınca arka plandaki kişinin fail olarak cezalandırılması olanağının varlığı kabul edilse de, Kanunun iki hükmü arasındaki çelişki ile karşılaşıldığını, TCK m. 40/2 hükmünün bu tür suçlarda dolaylı faillik kurumunun uygulanmasını engelleyici şekilde yorumlanmaması gerektiğini savunmaktadır., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 637; SINAR, Hasan, bir kamu görevlisini tehdit ederek onun zimmet suçunun tipik davranışlarını gerçekleştirmesini temin eden perde arkasındaki kişinin “fail” olarak sorumlu tutulabilmesinde, TCK m. 40/2 karşısında özel hüküm niteliğinde olduğu kabul edilen TCK m. 28 hükmünün yegâne dayanak noktasını oluşturmadığını, aynı sonuca dolaylı faillığe ilişkin genel hüküm niteliğinde bulunan TCK m. 37/2’den hareketle de ulaşılabileceğini ve hatta kamu görevlisine zimmet suçunu işleyen perde arkasındaki kişinin yalnızca TCK m. 28 kapsamında belirlenen hallerde değil, söz gelimi hile yoluyla kamu görevlisini aldatarak tipik davranışı kendisine işlettiği durumlarda da dolaylı faillığın özgü suçun işlenmesini temin etmeye yönelen farklı gerçekleşme biçimlerinin söz konusu olacağını savunmaktadır., “Türk Ceza Kanununda Dolaylı Faillik”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl: Nisan 2011, Sayı: 15, (s. 59 – 86), s. 78, 79.

Bununla birlikte, kanun koyucu TCK m. 40/2’de özgü suçlarda iştirak açısından özel bir düzenlemeye yer vermiş, özel faillik niteliğini taşıyan kişinin fail olabileceğini, bu suçların işlenişine iştirak edip özel faillik niteliğini taşımayan diğer kişilerin ise “azmettiren” veya “yardım eden” olarak sorumlu tutulabileceğini hüküm altına almıştır. O halde, TCK m. 28 kapsamında işlenen bir özgü suçun aslında dolaylı faili olarak nitelendirilebilecek arkadaki kişi, özel faillik niteliği bulunmadığından TCK m. 40/2 hükmü uyarınca azmettiren olarak sorumlu tutulacak, yani azmettiren için öngörülen ceza sorumluluğuna tabi olacaktır. Madde fıkrasında “*olarak sorumlu tutulur*” ifadesiyle normatif bir sorumluluk hükmüne yer verildiğinden, özel faillik niteliğini taşımayan bu kişi bakımından somut olayda TCK m. 28’de öngörülenlerin dışında, ayrıca azmettirme veya yardım etmeye ilişkin kanuni koşulların gerçekleşmesi aranmayacaktır.

Ancak bir an için, dolaylı faillik müessesesinin kendine özgü hukuki temeli ve koşulları bulunan bir faillik türü olduğu ve suça iştirak bağlamında değerlendirilemeyeceği kabul edildiği takdirde, TCK m. 40/2 lafzında geçen “*iştirakçı*” kavramının dolaylı faili kapsamayacağı sonucuna ulaşmak ve bu kabulden hareketle, TCK m. 28 kapsamında işlenen yalan yere yemin suçunda arkadaki kişinin dolaylı fail olarak sorumlu tutulması gerektiği ileri sürülebilir.

Alman Hukuku’nda, yalan yere yemin suçunda kusur sorumluluğu açısından tartışılan diğer bir husus yemin ehliyetidir. Öğretide *ağırlıklı görüş*, hukuk yargılamalarında yemin ehliyeti bakımından yaş sınırının 16 (*ceza yargılamaları bakımından 18*) olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁵ Bu görüşe dayanak olarak Alman Hukuk Muhakemesi Kanunu’nun 393. maddesinde, 16 yaşını doldurmamış çocukların yalnızca yeminsiz dinlenebilmesine imkân tanınması ve Alman Ceza Kanunu’nun 157. maddesinin 2. fıkrasında, yeminsiz dinlenen çocuğun yalan beyanda bulunması halinde mahkemece ceza verilmeyebileceğini öngören düzenlemenin, bu yaştaki çocukların yeminli dinlemeyeceği sonucunu doğurması gösterilmektedir. Ayrıca Alman Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 60. maddesinin ilk fıkrasına göre, ifade anında 18 yaşını

¹⁴⁵ GÖSSEL / DÖLLING, 2004, s. 661; KREY / HEINRICH / HELLMANN, 2012, s. 250; LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 153 vd. öncesinde kn. 25; MAURACH / SCHROEDER / MAIWALD, 2012, s. 295, 296; MÜLLER, 2021, m. 154 kn. 13; NOROUZI, 2013, m. 154 kn. 5; OTTO, 2005, s. 535; RUDOLPHI, 2013, m. 154 kn. 8.

doldurmamış kişiler yeminsiz olarak dinlenilmektedir. Dolayısıyla ilgili Kanunlarda, (*hukuk davaları açısından*) 16 yaşını doldurmamış çocukların yalan yere yemin suçu açısından özel haksızlık içeriğini algılayabilme yeteneğinin bulunmadığı kabul edilmiştir.

Aksi yöndeki görüş ise, Alman Hukuk Muhakemesi Kanunu m. 393 ile Ceza Muhakemesi Kanunu m. 60 kapsamında yemin ehliyeti bulunmayan küçüklerin de, anlam ve önemini kavramaları koşuluyla sehven yeminli olarak beyanlarının alınması hâlinde suçun faili olabileceklerini savunmaktadır.¹⁴⁶ Alman Federal Yüksek Mahkemesi, yemin ehliyetine sahip olmamasına rağmen kanun hükümlerine aykırı olarak yeminli dinlenip gerçek dışı beyanda bulunan kişinin eyleminin adli fonksiyonu tehlikeye düşürebileceğine, yemin yasağına aykırılığın ise cezanın belirlenmesi aşamasında dikkate alınacağına karar vermiştir.¹⁴⁷

Türk Hukuku'nda HMK m. 232/3'de ergin olmayan veya kısıtlı kimselere bizzat dava hakkı tanınan hâllerde, bu kişilerin yemin edebileceği hüküm altına alınmıştır. O halde, küçük ve kısıtlılar da yalan yere yemin suçunun faili olabilir. Elbette, küçük ve kısıtlıların suçun faili olabilmeleri için öncelikle kendilerine dava hakkı tanınmış olması ve bu hakka istinaden yemin etmiş olmaları gerekir.

HMK m. 232/3'de kanuni bir koşul olarak zikredilen "*dava hakkı tanınması*" ifadesinden anlaşılması gereken kanaatimizce dava ehliyetidir. Konuya ilişkin olarak HMK m. 50'de medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olanların, davada taraf ehliyetine de sahip oldukları; m. 51'de dava ehliyetinin, medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirleneceği ve m. 52'de medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmayanların davada kanuni temsilcileri tarafından temsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

Küçük veya kısıtlının dava ehliyetine sahip olabilmesi için, medeni hakları kullanma, yani fiil ehliyetine sahip olmaları gerekir. Bu bakımdan; ayırt etme gücüne sahip (*ergin kılınmamış*) küçük veya kısıtlılar, kişiliği ile ilgili olan hakları kullanmanın

¹⁴⁶ FISCHER, 2008, m. 154 kn. 14; RUß, 2010, m. 154 kn. 10.

¹⁴⁷ Alman Yüksek Federal Mahkemesi, 10, 142, 144, beck-online.

dışında, ancak Kanuna göre kısmi fiil ehliyetine sahip oldukları durumlarda (örneğin, TMK m. 453) dava ehliyetine sahip olabilir.¹⁴⁸

Elbette, küçük veya kısıtlının bu suçun potansiyel faili olabilmesi, aynı zamanda işledikleri suç bakımından kusurlu hareket ettikleri ve cezalandırılacakları anlamına gelmemektedir. Aynı şekilde, yalan yere yemin edenin 18 yaşından küçük olması halinde suçun oluşmayacağı yönünde genel bir kabul de isabetli değildir¹⁴⁹.

Bir hukuk davasında taraf sıfatıyla yalan yere yemin eden küçük veya kısıtlının ceza hukuku anlamında kusur yeteneğine sahip olup olmadığının belirlenmesi açısından; Medeni Kanun'un 13. maddesi¹⁵⁰ anlamında temyiz kudretine sahip olması yeterli değildir. Ayrıca bu çocuk veya kısıtlının TCK m. 31 ve 32 kapsamında kusur yeteneğine sahip olması gerekir. Ceza hukuku açısından kusur yeteneği ise, failin işlediği her bir suç yönünden ayrı ayrı değerlendirmek suretiyle tespit edilir. Bununla birlikte, 15 yaşını doldurmuş çocukların işledikleri suçlar yönünden TCK m. 31/3 gereğince kusur ehliyetlerinin var olduğu karinesinden hareketle bir değerlendirme yapılır¹⁵¹.

Yalan yere yemin gerçekleştirilirken failin, geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin önemli derecede azalması halinde TCK m. 34 uyarınca ceza verilmez¹⁵².

Öte yandan, Alman Ceza Kanunu'nun 157. maddesinde beyan suçları bakımından özel bir zorunluluk haline yer verilmiştir. Ancak, bu düzenleme sadece "tanık" ve "bilirkişi" sıfatına sahip olan kişiler ile "henüz yemin ehliyeti bulunmayan kişilerin yeminsiz gerçeğe aykırı beyanda bulunması" durumunu kapsamaktadır¹⁵³. Söz konusu

¹⁴⁸ PEKCANİTEZ / ATALAY / ÖZEKES, 2018, s. 145.

¹⁴⁹ Bkz. MERAN, 2006, s. 293.

¹⁵⁰ TMK m. 13: "Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir".

¹⁵¹ HMK m. 234 kapsamında yemin ederek yalan beyanda bulunan 18 yaşını doldurmuş, fakat 21 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler hakkında TCK m. 33 doğrultusunda m. 31/3'de öngörülen ceza indirimi uygulanacaktır.

¹⁵² AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 176.

¹⁵³ Beyan suçlarında benzer bir zorunluluk hali düzenlemesine Avusturya Ceza Kanunu m. 290'da yer verilmiştir.

düzenleme, hukuk davasının taraflarını ise kapsamamaktadır. Ayrıca, maddenin kıyasen de olsa hukuk davasının tarafları hakkında uygulanamayacağı, zira tarafın beyanda bulunmaktan veya yemin etmekten imtina etme imkânının bulunduğu ve bu durumda ekonomik yönden ortaya çıkabilecek usule ilişkin olumsuz sonuçları göze alması gerektiği, tanıktan farklı olarak hukuk davasının tarafının zorunluluk hâline, kamusal menfaatlere dayalı tanıklık yapma yükümlülüğünü yerine getirmesi değil, kişisel yararlarının takibi nedeniyle maruz kaldığı belirtilmektedir¹⁵⁴.

Buna karşın İsviçre Ceza Kanunu'nun "Ceza indirimleri" başlıklı 308. maddesinin ikinci fıkrasında yeminli veya yeminsiz gerçek dışı beyanda bulunma suçunu da kapsayacak şekilde; failin, kendisi veya bir yakını bakımından cezai takibat tehlikesine maruz kalacağı için gerçek dışı beyanda (m. 306) bulunması hâlinde hâkimin cezayı hafifletebileceği öngörülmüştür.

X. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. Teşebbüs

Yalan yere yemin suçuna teşebbüsün mümkün olup olmadığı hususunda öğretide farklı görüşler ileri sürülmektedir. *Hafizoğulları / Özen*, yalan yere yemin suçunun hareket unsurunun salt yalan yere yemin etmekten ibaret olması nedeniyle bu suça teşebbüsün mümkün olmadığı görüşündedir¹⁵⁵. *Kesim* de, yalan yere yemin eden tarafın, ifadesinde sebat ettiği an suçun tamamlanmış olacağını, ifadesinde sebat etmez ise suçun oluşmayacağını ve teşebbüsün de mümkün olmayacağını, neticesi harekete bitişik olduğu için suçun teşebbüse elverişli bir suç olmadığını dile getirmektedir.¹⁵⁶

Aksi görüşte olan *Ünver*, suçun ani hareketle işlenebilir olmasının teşebbüse elverişli olmadığı anlamına gelmeyeceğini, birçok suçun ani suç olmakla birlikte teşebbüse elverişli olduğunu, yalan yere yemin eylemine başlanılan ve fakat tamamlanmadan failin iradesi dışında kesilen durumlarda teşebbüse ilişkin hükümlerin

¹⁵⁴ FISCHER, 2008, m. 157 kn. 2; HOHMANN / SANDER, 2011, s. 182; LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 157 kn. 3.

¹⁵⁵ HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 170; aynı yönde, PARLAR / HATİPOĞLU, 2010, s. 4289; MERAN, 2006, s. 295.

¹⁵⁶ KESİM, 1992, s. 51.

uygulanabileceğini ifade etmektedir.¹⁵⁷ *Malkoç* da, failin, bir usul işlemi veya fiili bir durum nedeniyle yemin etmeye başlayamaması veya hukuki bir engel nedeniyle yemine devam edememesi hallerinde teşebbüsün gündeme geleceğini, her ne kadar yemin hukuki varlık ve değer kazanmış olmasa da, suç kastını terk etmeyen failin elverişli hareketlerle suçun icrasına başladığının kabul edilmesi gerektiğini dile getirmektedir.¹⁵⁸

Yalan yere yemin suçuna teşebbüsün mümkün olduğu kabul edildiği takdirde, suçun icrasına ne zaman başlanmış olacağı sorusu gündeme gelmektedir. *Bir görüş*, suçun icrasına gerçeğe aykırı beyanda bulunmakla değil, yeminin icrası ile başlanmış olacağını kabul ederken¹⁵⁹; *diğer görüş*, yemin teklifini kabul eden tarafın yemin etmek üzere mahkeme huzuruna çıkmasıyla icra hareketlerine başlamış olacağını belirtmektedir.¹⁶⁰

Yalan yere yemin suçuna teşebbüs mümkün kabul edildiği takdirde, TCK m. 36 kapsamında gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması da söz konusu olabilecektir.¹⁶¹

Alman Hukuku'nda da yalan yere yemin suçuna (AICK m. 154) teşebbüsün mümkün olduğu kabul edilmektedir. Usul hükümleri uyarınca yemin edildikten sonra beyanda bulunulan durumlarda (*Voreid*), yemin üzerine gerçeğe aykırı beyanda bulunulması ile suçun icra hareketlerine başlanıldığı ve bu beyanların sona ermesiyle de suçun tamamlandığı kabul edilmektedir.¹⁶²

Kanaatimizce, ani bir soyut tehlike suçu olan yalan yere yemin suçuna teşebbüs mümkün değildir. Fail, her ne kadar yemin üzerine gerçek dışı beyanlarda bulunmak suretiyle suçun icrasına başlamış olsa da, HMK m. 238 hükmünde öngörülen usul yeminin kurucu bir unsurunu oluşturduğundan, fail beyanlarında ısrar ederek, yemin tutanağını imzalamadığı müddetçe, TCK m. 275 anlamında kanuni koşullara uygun ve geçerli bir yemin söz konusu olmayacak ve tamamlanmış bir yalan yere yemin suçundan da bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla HMK m. 238 kapsamında yemin edenin

¹⁵⁷ ÜNVER, **2016**, s. 247, 248; aynı yönde ŞAHBAZ, **2016**, s. 3152.

¹⁵⁸ MALKOÇ, **2013**, s. 4674, 4675; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, **2010**, s. 7969.

¹⁵⁹ ÜNVER, **2016**, s. 248, 249.

¹⁶⁰ MALKOÇ, **2013**, s. 4674; aynı yönde YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, **2010**, s. 7969.

¹⁶¹ ÜNVER, **2016**, s. 248.

¹⁶² KREY / HEINRICH / HELLMANN, **2012**, s. 246, 247; LENCKNER / BOSCH, **2014**, m. 154 kn. 15; NOROUZI, **2013**, m. 154 kn. 12; RUDOLPHI, **2013**, m. 154 kn. 11; RUB, **2010**, m. 154 kn. 22; SINN, **2014**, m. 154 kn. 13.

beyanlarında ısrar etmediğini bildirmesi halinde, beyanları gerçek dışı olsa da, kanuni koşulları haiz bir yeminin ve dahi tamamlanmış suçun varlığı söz konusu olmayacaktır.

Bununla birlikte, kanuni koşullara uygun bir yeminin ve dolayısıyla suçunun henüz tamamlanmamasından, bu suça teşebbüsün mümkün olmadığı sonucunun çıkartılamayacağı da ileri sürülebilir. Yalan yere yemin suçunun icra hareketlerine, akabinde gerçek dışı beyanda bulunulan yeminin icrasıyla başladığı ve korunan hukuki menfaatler açısından soyut tehlikenin bu andan itibaren meydana geldiğini kabul etmekteyiz. Kanuni koşullara uygun yeminde bulunmak suretiyle elverişli icra hareketlerine başlayan fail, elinde olmayan sebeplerle beyanlarını tamamlayamamış ve dolayısıyla HMK m.238’de öngörülen koşulları haiz bir yemin vücuda gelmemiş olsa da, bu durumun teşebbüs sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı savunulabilir.

Ancak bu kabulün ceza adaleti bakımından isabetli olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir, zira kanun koyucu HMK m. 238’de öngördüğü faile “beyanlarında ısrar edip etmediğinin sorulması” usulüyle ona adeta son bir çıkış yolu, bir fırsat tanımış ve hatta TCK m. 275/2’de hüküm verilene kadar bu beyanlarını düzeltmesi halinde hakkında ceza verilmemesini tercih etmiştir. Bu bakımdan; bir yandan eylemlerini HMK m. 238’de öngörülen aşamaya kadar taşıyıp, bu aşamada beyanlarında sebat etmeyen fail bakımından, ister geçerli bir yeminin bulunmaması isterse de gönüllü vazgeçme gerekçesiyle suçun oluşmadığı kabul edilirken, diğer yandan eylemlerini elinde olmayan sebeplerle HMK m. 238’de öngörülen aşamaya kadar taşıyamayan ve dolayısıyla son uyarı son çıkış noktasına ulaşamayan fail bakımından teşebbüs sorumluluğunun benimsenmesi, kanun koyucunun bahsi geçen hükümlerde izlediği amaca uygun düşmeyecektir.

Son olarak belirtmek isteriz ki, Alman Hukuku’nda yeminsiz yalan beyan (m. 153) ve yemin yerine geçen gerçeğe aykırı teminat (m. 156) suçlarına azmettirmeye teşebbüs ayrıca yaptırım altına alınmıştır. Yalan yere yemin suçunu (m. 154) kapsamayan Alman Ceza Kanunu’nun 159. maddesi uyarınca; “*Yeminsiz yalan beyan ve yemin yerine geçen gerçeğe aykırı teminat suçlarına azmettirmeye teşebbüs bakımından 30. maddenin 1. fıkrası ve 31. maddenin 1. fıkrasının 1 numaralı bendi ile 2. fıkrası uygulanır*”. Alman Ceza Kanunu’nun 30. maddesinde azmettirmeye teşebbüs eyleminin suça teşebbüs

hükümlerine göre cezalandırılması, 31. maddesinde ise suça iştirake teşebbüsten gönüllü vazgeçme müessesesi düzenlenmiştir.

B. İştirak

İştirake ilişkin genel hükümlerin uygulanması hususunda öğretide, suçun bir özgü ve/veya bizzat işlenebilen suç olarak kabul edilip edilmemesine göre farklı görüşler ileri sürülmektedir. *Ünver*, yalan yere yemin suçunun bir özgü suç olmadığını, ancak suçun failinin bir hukuk davasında davacı veya davalı sıfatını haiz bir kimse olması ve eylemi bir davada gerçekleştirmesi gerektiğini, bu koşulların mevcudiyeti halinde iştirake ilişkin genel kuralların uygulanabileceğini savunmaktadır¹⁶³. Benzer şekilde *Aytekin İnceoğlu*, yalan yere yemin suçunda müşterek failliğin mümkün olduğunu, bu bakımdan *örneğin*, MK m. 336 gereğince velayet hakkı sahibi ebeveynlerin veya zorunlu dava arkadaşlığında dava arkadaşlarının veya TMK m. 413 kapsamında mahkemece vasilerin birlikte hareket etmeleri yönünde karar vermiş olması üzerine vasilerin veya tüzel kişinin temsilinde birlikte temsil yetkisi tanınması nedeniyle temsilcilerin birlikte yalan yere yemin etmesi hallerinde suçun müşterek faillik şeklinde işlenebileceğini, ayrıca TCK m. 28 kapsamında cebir, şiddet, korkutma veya tehdidi kullanan kişinin suçun dolaylı faili olarak sorumlu tutulabileceğini, ayrıca suç özgü bir suç olduğu için iştirak konusunda TCK m. 40/2 hükmünün uygulama alanı bulacağını ifade etmektedir.¹⁶⁴

Özbek / Doğan / Bacaksız, vd., suçun özgü bir suç olmadığını, ancak bizzat işlenebilen bir suç olması nedeniyle müşterek faille birlikte işlenemeyeceğini, bunun dışında azmettiren veya manevi yardım suretiyle yardım eden sıfatıyla bu suça iştirakin mümkün olduğu görüşündedir¹⁶⁵.

Hafizoğulları / Özen ise yalan yere yemin suçuna ancak özgü suç şartlarında (TCK m. 40/2) iştirak edilebileceğini belirtirken¹⁶⁶; *Göktürk*, özgü ve bizzat işlenebilen bir suç olarak kabul ettiği yalan yere yemin suçunun müşterek veya dolaylı faillik şeklinde

¹⁶³ ÜNVER, 2016, s. 249, 250.

¹⁶⁴ AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 176, 179, 180.

¹⁶⁵ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., 2018, s. 1193; aynı yönde YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, 2010, s. 7969, 7970.

¹⁶⁶ HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 170; aynı yönde, MALKOÇ, 2013, s. 4675.

işlenemeyeceğini, buna karşın azmettirme ve yardım etmenin ise genel hükümler çerçevesinde mümkün olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁷.

Son olarak öğretide diğer bir görüş, yalan yere yemin suçuna yalnızca azmettiren olarak iştirak edilebileceği yönündedir.¹⁶⁸

Alman Hukuku'nda bizzat işlenebilen bir suç olarak nitelendirilen yalan yere yemin suçunda failin ancak bizzat yalan yere yemin eden kişi olabileceği, dolayısıyla müşterek veya dolaylı failliğin mümkün olmadığı kabul edilmektedir¹⁶⁹. Nitekim beyan suçları bakımından oluşabilecek uygulama boşluğunu doldurabilmek amacıyla Alman Ceza Kanunu'nun 160. maddesinde özel bir dolaylı faillik düzenlemesine yer verilmiştir¹⁷⁰. Madde vasıtasıyla *örneğin*, öndeki kişiyi aldatmak suretiyle maddi gerçeklik hususunda hataya düşürmek ve beyanda bulunmaya yönlendirmek veya yemin yerine geçen gerçeğe aykırı teminatta öndeki kişiyi, içeriğini bilmediği teminat belgesini imzalamaya yönlendirmek veya iyi niyetli üçüncü bir kişiyi araç olarak kullanmak suretiyle, onun öndeki iyi niyetli kişiyi gerçek dışı beyanda bulunmaya yönlendirmesini sağlamak eylemleri yaptırım altına alınmıştır.¹⁷¹

Alman Hukukunda, yalan yere yemin suçuna azmettiren ve yardım eden sıfatıyla iştirak edilebileceği kabul edilmektedir¹⁷².

¹⁶⁷ GÖKTÜRK, 2016b, s. 92.

¹⁶⁸ MERAN, 2006, s. 295; PARLAR / HATİPOĞLU, 2010, s. 4289; ŞAHBAZ, 2016, s. 3153.

¹⁶⁹ FISCHER, 2008, m. 154 kn. 14; LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 153 vd. öncesinde kn. 33; MÜLLER, 2021, m. 154 kn. 31; NOROUZI, 2013, m. 153 vd. öncesinde kn. 7; RUDOLPHI, 2013, m. 153 vd. öncesinde kn. 9; RUß, 2010, m. 154 kn. 10.

¹⁷⁰ AICK m. 160: “(1) Her kim bir başkasını gerçek dışı yemin etmeye yönlendirirse, iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır; her kim bir başkasını yemin yerine geçen gerçek dışı teminatta bulunmaya veya yeminsiz gerçek dışı beyanda bulunmaya yönlendirirse altı aya kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Teşebbüs cezalandırılır”. Benzer bir düzenlemeye Avusturya Ceza Kanunu'nun “Gerçek dışı delil beyanına yönlendirme” başlıklı 292. maddesinde yer verilmiştir. Maddeye göre; “(1) Her kim aldatmak suretiyle bir başkasını maddi vaktaya ilişkin iyi niyetle gerçek dışı delil beyanında bulunmaya (m. 288) yönlendirirse üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Her kim birinci fıkrada belirtilen şekilde bir başkasının, idari bir makam önünde iyi niyetle gerçek dışı delil beyanında bulunmasına neden olursa bir yıla kadar hapis cezası veya yedi yüz yirmi güne kadar adli para ceza ile cezalandırılır”.

¹⁷¹ LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 160 kn. 7.

¹⁷² EISELE, 2012, s. 426; FISCHER, 2008, m. 154 kn. 15, 16; LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 153 vd. öncesinde kn. 34, 36; MÜLLER, 2021, m. 154 kn. 33, 36; NOROUZI, 2013, m. 153 vd. öncesinde kn. 10, 11; RUDOLPHI, 2013, m. 153 vd. öncesinde kn. 47 vd.; RUß, 2010, m. 154 kn. 12 vd.

Kanaatimizce, özgü ve bizzat işlenebilen bir suç olan yalan yere yemin suçunun birden fazla kişi tarafından müşterek faillik çerçevesinde işlenmesi mümkündür. Bir hukuk davasında aynı tarafı teşkil edip aynı konuya ilişkin olarak birlikte yemin eden kişilerden her birinin, diğerleriyle fikir ve eylem birliği içerisinde yalan beyanda bulunmak suretiyle suçun icra hareketlerini bizzat gerçekleştirmesi hâlinde müşterek fail olarak sorumlu tutulmalarına engel bir durumun söz konusu olmadığı düşüncesindeyiz. Nitekim hukuk muhakemeleri sistemimizde, *örneğin*, birlikte temsilin söz konusu olduğu hallerde veya mecburi dava arkadaşlığında birden fazla kişinin yemini birlikte eda etmesine cevaz verilmiştir¹⁷³.

Hakeza, bizzat işlenebilen bir suç olarak kabul edilen yalan yere yemin suçunda dolaylı faillik sorumluluğu da gündeme gelebilir. Suçun bizzat işlenebilen bir suç olması, öndeki kişi tarafından gerçekleştirilen tipik ve hukuka aykırı eylemlerin, arkadaki kişiye dolaylı faillığe ilişkin hükümler çerçevesinde isnat edilebilmesine engel teşkil etmemelidir. Zira failliğin bu türünde, bizzat işlenebilen suçlar da dâhil olmak üzere hiçbir suç, dolaylı fail tarafından kendi eliyle gerçekleştirilmektedir.

Ancak, bizzat işlenebilen suçlarda dolaylı failliğin söz konusu olabilmesi için öndeki kişinin, suçun maddi ve manevi unsurlarını hukuka aykırı olarak bizzat gerçekleştirmesi aranmalıdır. Dolayısıyla *örneğin*, öndeki kişinin, arkadaki kişi tarafından hataya düşürülerek yemin üzerine yalan beyanda bulunmaya sevk edildiği durumlarda, öndeki kişi TCK m. 30/1 kapsamında kasten hareket etmediğinden suçun manevi unsurunun bizzat işlenmesinden söz edilemeyecek ve arkadaki kişinin dolaylı faillik sorumluluğu da söz konusu olmayacaktır. Nitekim Alman Ceza Kanunu'nda bu durumlarla sınırlı olmak üzere 160. maddede özel bir dolaylı faillik düzenlemesine yer verilmiştir.

Buna karşın, öndeki kişinin iradesi üzerinde zorlama suretiyle hâkimiyet tesis edilerek yemin üzerine yalan beyanda bulunmaya sevk edildiği durumlarda, suç, öndeki kişi tarafından tüm maddi ve manevi unsurlarıyla hukuka aykırı olarak gerçekleştirilmiş olduğundan, bizzat işlenen bu suçun zorlamayı uygulayan arkadaki kişiye dolaylı faillik hükümleri kapsamında isnat edilebilmesi de mümkün olmalıdır. Nitekim TCK m. 28'de

¹⁷³ YARDIMCI, Taner Emre, **Hukuk Davalarında Mecburi Dava Arkadaşlığı**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 295.

suçun doğrudan failine yönelik karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit uygulayan kişinin, işlenen suçun dolaylı faili olarak sorumlu tutulacağını kabul edilmiştir.

Yalan yere yere yemin suçunun bizzat işlenebilen bir suç olmakla birlikte, özgü suç olmadığı kabul edildiği takdirde, bahsi geçen örnek bakımından, arkadaki kişinin öndeki kişi tarafından bizzat işlenen suçun TCK m. 28 kapsamında dolaylı faili olarak kabul edilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Bununla birlikte, yalan yere yemin suçunun kanaatimizce aynı zamanda bir özgü suç olması ve TCK m. 40/2 uyarınca özgü suçlarda özel faillik niteliği bulunmaksızın suça iştirak eden kişilerin, “azmettiren” veya “yardım eden” olarak sorumlu tutulması dikkate alındığında, bu özgü suçun aslında dolaylı faili olarak nitelendirilebilecek arkadaki kişinin, özel faillik niteliği bulunmadığı için TCK m. 40/2 hükmü uyarınca azmettiren olarak sorumlu tutulabileceği, başka bir deyişle azmettiren için öngörülen ceza sorumluluğuna tabi olacağı kabul edilmelidir.

Kanaatimizce, yalan yere yemin suçuna azmettirme ve yardım etme şeklinde iştirak edilmesi de mümkündür. Bir hukuk davasında yemin eda etmesi gereken tarafa, önceden bu yönde bir kararı bulunmamasına rağmen, gerçek dışı beyanda bulunma kararı aldırın kişi suça azmettiren olarak sorumlu tutulur. Bu durumda, azmettirenin kastı, yemin üzerine yapılan beyanın gerçek dışı olduğunu ve beyanda bulunan kişinin bunun bilincinde hareket ettiğini kapsamalıdır.

Hali hazırda yemin üzerine yalan beyanda bulunmaya yönelik karar alan failin, bu kararın icrasına teşvik edilmesi veya mevcut kararının kuvvetlendirilmesi veya suçun işlenmesinden sonra yardım vaat edilmesi hallerinde ise suça manevi yardım söz konusu olur.

C. İçtima

Mağduru belli bir kişi olmayan yalan yere yemin suçunda TCK m. 42/1 son cümlesi uyarınca zincirleme suç hükümleri uygulanabilir. Suçun oluşumu ve içtima değerlendirmesi bakımından, yemin teklif eden tarafı oluşturan kişilerin sayısının bir önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, birden fazla kişiden oluşan tarafın yemin teklifi

üzerine tek bir yemin edilip gerçek dışı beyanda bulunulması hâlinde tek bir yalan yere yemin suçu oluşur.¹⁷⁴

Hakeza fail, hâkimin HMK m. 237/1 uyarınca eksik olan noktaları tamamlamak veya açık olmayan hususları aydınlatmak için yeminin konusu ile bağlantılı gördüğü soruların birden fazlasını gerçek dışı beyanda bulunmak suretiyle cevaplandırmış olabilir. Bu durumda, tek bir yemin üzerine, aynı zamanda, aynı veya farklı maddi vakıalara ilişkin gerçek dışı beyanda bulunulduğu için tek bir yalan yere yemin suçu oluşur.¹⁷⁵ Ancak, yemine ilişkin kanuni koşulların oluşması kaydıyla aynı hukuk davasında farklı maddi vakıalara ilişkin olarak değişik zamanlarda tek suç işleme kararı çerçevesinde yemin üzerine gerçek dışı beyanda bulunulması halinde zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulur¹⁷⁶.

Birleştirilen davalarda, yemin konusu birden fazla davaya ilişkin olsa da, bir kez yemin edilip, aynı veya farklı maddi vakıaya ilişkin olarak gerçek dışı beyanda bulunulduğu için tek bir yalan yere yemin suçu işlenmiş olur¹⁷⁷. Failin birleştirilen davalarda hem davacı hem de davalı sıfatına sahip olması ise işlenen suçun tekliğine etki etmez. Buna karşın, fail, birleştirilen davalarda hem davacı hem de davalı sıfatıyla birden fazla kez yalan yere yemin ederek yalan beyanlarda bulunursa, iki ayrı suçun varlığı kabul edilmektedir¹⁷⁸. Kanaatimizce, birleştirilen davalarda hem davacı hem de davalı sıfatıyla birden fazla kez yalan yere yemin edilmekle birlikte, yeminin konusu aynı maddi vakıaya ilişkin olup, tek bir suç işleme kararı kapsamında eylemler gerçekleştirilmişse zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulabilmelidir¹⁷⁹.

Aynı taraflar arasında farklı ihtilaflardan kaynaklanıp çözümü tamamen veya kısmen aynı maddi vakıaya bağlı olan ve farklı hukuk davalarında, bu vakıaya ilişkin

¹⁷⁴ AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 177; MALKOÇ, **2013**, s. 4675; ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1194; ŞAHBAZ, **2016**, s. 3153; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, **2010**, s. 7970.

¹⁷⁵ Aynı yönde, AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 176; ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1194; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, **2010**, s. 7970.

¹⁷⁶ Aynı yönde, AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 178; MALKOÇ, **2013**, s. 4675; ŞAHBAZ, **2016**, s. 3153.

¹⁷⁷ AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 176; MALKOÇ, **2013**, s. 4675; ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1194; ŞAHBAZ, **2016**, s. 3153; ÜNVER, **2016**, s. 250, 251; YAŞAR / GÖKCAN / ARTUÇ, **2010**, s. 7970.

¹⁷⁸ ÖZBEK / DOĞAN / BACAKSIZ, vd., **2018**, s. 1194; ÜNVER, **2016**, s. 251.

¹⁷⁹ Aynı yönde, AYTEKİN İNCEOĞLU, **2021**, s. 179.

olmak üzere birden fazla kez yalan yere yemin edilmesi hâlinde *öğretide bir görüş* her bir yemin eyleminin ayrı bir suç teşkil edeceği ve bu suçların gerçek içtima hükümleri çerçevesinde cezalandırılması gerektiği yönündedir. Bir kimsenin değişik zamanlarda gerçekleştirdiği yalan yere yemin eylemi birbirinden farklı olup, yeminin gerçeğe aykırı ispat aracı oluşturması birden fazla olduğu için hukuksal değer de birden fazla kez ihlâl edilmiş olmaktadır¹⁸⁰. *Aksi görüş ise*, farklı ihtilaf konuları bulunan birden fazla hukuk davasında değişik zamanlarda aynı maddi vakıya ilişkin olarak birden fazla kez yalan yere yemin edilmesi hâlinde ikili bir ayırım yapılması gerektiğini, buna göre ilgili kişinin tek bir suç işleme kararının icrası kapsamında bu eylemleri gerçekleştirmesi halinde zincirleme suçun söz konusu olacağını, buna karşın edilen yeminlerin tek bir suç işleme kararına bağlanmadığı hallerde ayrı suçların oluşacağını ve gerçek içtima uygulamasının yapılması gerektiğini savunmaktadır¹⁸¹.

Alman Hukuku'nda aynı derecedeki merciiler önünde ve aynı maddi vakıya ilişkin olarak birden fazla kez yalan yere yemin edilmesi, yargılamanın bütünlüğü ilkesi gereğince ve hukuki anlamda hareket tekliği nedeniyle tek bir eylem olarak nitelendirilmekte; buna karşın farklı derecedeki merciiler önünde birden fazla kez yalan yere yemin eylemi bakımından suç çokluğunun varlığı kabul edilmektedir¹⁸².

XI. ETKİN PİŞMANLIK

Yalan yere yemin suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 275. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında, zamansal koşulları ve hukuksal sonuçları farklı olmak üzere iki ayrı etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Söz konusu etkin pişmanlık düzenlemelerinin tatbiki için, madde lafzında açıkça yer verilmemiş olsa da, gerçeğin fail tarafından özgür iradesiyle açıklanması veya açıklattırılması, yani adli makamlarca başka türlü öğrenilmemesi gerekir¹⁸³. Etkin pişmanlık yoluna başvuran failin, gerçeğin tespiti

¹⁸⁰ ÖZBEK / DOĞAN / BACAŞIZ, vd., 2018, s. 1194; ÜNVER, 2016, s. 251.

¹⁸¹ AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 177; ŞAHBAZ, 2016, s. 3153.

¹⁸² KREY / HEINRICH / HELLMANN, 2012, s. 251; LENCKNER / BOSCH, 2014, m. 154 kn. 18; MÜLLER, 2021, m. 154 kn. 143; NOROUZI, 2013, m. 154 kn. 14; SINN, 2014, m. 154 kn. 17.

¹⁸³ ÜNVER, 2016, s. 247; aksi görüşte olan AYTEKİN İNCEOĞLU, etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için failin kendisinin gerçeği açıklaması gerektiğini savunmaktadır., 2021, s. 175.

bakımından önem arz eden hususlarda bilinçli olarak sessiz kalması halinde cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren bu şahsi sebeplerden istifade edememesi gerektiği kanaatindeyiz.

Yalan yere yemin suçu dolayısıyla yürütülen bir ceza yargılamasında failin yeminden dönmesi halinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaz. Zira Kanununun 275. maddesinin ikinci fıkrasında geçen “*dava*” ibaresi hukuk davalarını, yine ikinci ve üçüncü fıkralarında geçen “*hüküm*” ibaresi ise hukuk mahkemelerinin kararlarını ifade etmektedir.

Kanun koyucu, her iki fıkra açısından hükmün hangi yönde veya türde olması gerektiği hususunda bir açıklamaya yer vermemiştir. Dolayısıyla, suçun işlendiği hukuk davası sonucunda verilen hüküm hangi yönde ve türde olursa olsun etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması imkânı vardır¹⁸⁴.

Karşılaştırmalı hukukta beyan suçları ve yalan yere yemin suçu (*nitelikli hali*) özelinde etkin pişmanlık düzenlemelerine yer verilmiştir. Örneğin, Alman Ceza Kanunu’nun “*Gerçek dışı beyanın düzeltilmesi*” başlıklı 158. maddesinde; “(1) *Eğer fail gerçek dışı beyanını zamanında düzeltirse, mahkeme yalan yere yemin, yemin yerine geçen gerçek dışı teminat veya yeminsiz gerçek dışı beyanda bulunma suçundan verilecek cezayı takdirine göre indirebilir veya ceza vermekten vazgeçebilir. (2) Düzeltme, kararda artık değerlendirilemiyor veya fiilden dolayı bir başkası için sakınca doğmuş veya fail hakkında hali hazırda bir suç duyurusunda bulunmuş veya tahkikat başlatılmışsa, vaktinde yapılmadığı kabul edilir. (3) Düzeltme, gerçek dışı beyanların yapıldığı veya muhakemesinde bu beyanı değerlendiren mercie veya bir savcılığa veya bir kolluk makamına yapılabilir.*” şeklinde etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Alman Hukuku’nda yalan yere yemin suçunun faili ve uygulama alanı, Türk Hukuku’na nazaran daha geniş kapsamlı olduğu için, etkin pişmanlık hükmünün uygulanması açısından yalnızca suçun işlendiği uyuşmazlıkta varılan aşama dikkate alınmamış, eylemin üçüncü kişiler bakımından sebep olduğu zarar veya cezai takibat konusu yapılmış olması gibi farklı etkenlere yer verilmiştir.

¹⁸⁴ ÜNVER, 2016, s. 246.

Avusturya Ceza Kanunu'nun "Etkin pişmanlık" başlıklı 291. maddesinde de, yalan tanıklık, yalan yere yemin (m. 288) ve idari bir makam önünde yalan delil beyanı (m. 289) suçlarına ilişkin olarak özel bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiş, failin dinlenilmesi sona ermeden önce gerçek dışı beyanlarını düzeltmesi hâlinde cezalandırılmaması kabul edilmiştir.

Hukuk yargılamalarında tarafların yeminli veya yeminsiz yalan delil beyanında bulunmasının ayrıca yaptırım altına alındığı İsviçre Ceza Kanunu'nun "Ceza indirimleri" başlıklı 308. maddesinin ilk fıkrasında; "Eğer fail gerçek dışı suçlama (m. 303), gerçek dışı suç duyurusu (m. 304) veya beyanlarını (m. 306 ve 307) kendi isteğiyle ve bunlar nedeniyle bir başkası bakımından hukuki bir sakınca doğmadan düzeltirse, hâkim cezayı hafifletebilir (m. 48a) veya cezalandırmadan vazgeçebilir." şeklinde tamamlanmış suçlar açısından uygulanabilen bir etkin pişmanlık hükmü düzenlenmiştir.

A. Dava Hakkında Hüküm Verilmeden Önce Gerçeğin Söylenmesi

TCK m. 275/2'de yer alan "Dava hakkında hüküm verilmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz." şeklindeki düzenleme ile yalan yere yemin suçunu işlediği hukuk davasında hüküm verilmeden önce yemininden dönen ve gerçeği söyleyen failin cezalandırılmayacağı öngörülmüştür. "Hükmolunmaz" ifadesinden anlaşılacağı üzere, madde fıkrasında aranan koşulların oluşması halinde mutlak bir cezasızlık hâli söz konusudur ve mahkemeye takdir hakkı tanınmamıştır.

Hukuk davalarında yargılamanın sona erdiğinin bildirilip hükmün açıklanarak yazdırılmasıyla hüküm verilmiş olur¹⁸⁵. Dolayısıyla, madde fıkrası lafzında geçen "hüküm" ifadesi, hukuk mahkemesinde görülen ve yalan yere yeminin edildiği davaya ilişkin son karardır¹⁸⁶. Nitekim HMK m. 294'de mahkemenin, usule veya esasa ilişkin bir nihai kararlar davayı sona erdireceği, yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai kararın, hüküm olduğu ve hükmün yargılamanın sona erdiği duruşmada verilip tefhim olacağı düzenlenmiştir. Son karar hâkim tarafından açıklanmadıkça hiçbir sonuç doğurmaz¹⁸⁷.

¹⁸⁵ ÖZBEK / DOĞAN / BACAŞIZ, vd., 2018, s. 1192.

¹⁸⁶ PARLAR / HATİPOĞLU, 2010, s. 4289; ÜNVER, 2016, s. 246.

¹⁸⁷ PEKCANİTEZ / ATALAY / ÖZEKES, 2018, s. 420.

B. Hükümün İcraya Konulmasından veya Kesinleşmesinden Önce Gerçeğin Söylenmesi

TCK m. 275/3’de yer alan; *“Hükümün icraya konulmasından veya kesinleşmesinden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın yarısı indirilir.”* şeklindeki düzenleme ile belirlenen iki halde yalan yere yemin suçunu işleyen failin cezasının yarı oranında indirilmesi öngörülmüştür. Madde fıkrasında aranan koşullar olduğu takdirde, fail bakımından mutlak bir ceza indirimi söz konusudur.

Madde fıkrası lafzında geçen *“hükümün kesinleşmesi”* ifadesinden, hukuk mahkemesinde görülen ve yalan yere yeminin edildiği davaya ilişkin *“kesin hükümün”* verilmiş olması anlaşılmalıdır. Hukuk yargılamasında, bir hükme karşı başvurabilecek kanun yolunun baştan itibaren bulunmaması veya kalmaması ile hükümün şekli anlamda kesinleştiği kabul edilmektedir¹⁸⁸.

“Hükümün icraya konulması” ifadesi ise, yalan yere yemin eyleminin gerçekleştirildiği hukuk davasının sonunda verilen hükümün (ilamın) icraya konulmasını ifade etmektedir. Nitekim HMK m. 350’de istinaf yoluna başvurmanın, (son) kararın icrasını İcra ve İflas Kanunu m. 36’da öngörülen durumlar haricinde durdurmayacağı, nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemeyeceği ve kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararların ise kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceği düzenlenmiştir.

Dolayısıyla, *“hükümün icraya konulmasından öncesi”*, kesinleşmesi aranmaksızın ilamlı icraya konulabilen hükümlerin henüz icraya konulmamış olduğu zaman dilimine; *“hükümün kesinleşmesinden öncesi”* ise, verilen hükümün henüz kesinleşmemiş olduğu zaman dilimine karşılık gelmektedir.

XII. KOVUŞTURMA VE YAPTIRIM

Yargıtay, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu döneminde vermiş olduğu içtihadı birleştirme kararında¹⁸⁹, hukuk mahkemelerinde taraflarca edilen yeminin gerçeğe

¹⁸⁸ PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, 2018, s. 420.

¹⁸⁹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu, T. 02.04.1941, E. 1940/19, K. 1941/12: *“Binaenaleyh tahriri vesaikla ispatı lazım gelen meselede hukuk mahkemelerinde yalan yere yemin etmekle meznunualeyh olan kimselerin ceza mahkemelerindeki duruşmalarında ceza hâkimlerinin Hukuk Davaları Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 287, 288. 289 ve 290. maddeleri hükümleriyle*

aykırılığının hukuk muhakemesi kuralları dâhilinde ispatlanması gerektiğine karar vermiş, sonraki tarihli kararlarında da, yemin teklifinin konusunu oluşturan vakıanın medeni hukuk yargılamasında tanıkla ispatının mümkün olması halinde, ceza davasında da yeminin gerçek olup olmadığının tanık delili ile ispat edilebileceğini, buna karşın tanıkla ispat yasağının söz konusu olması halinde, ceza davasında da tanık deliline başvurulamayacağını benimsenmiştir¹⁹⁰.

Yargıtay'ın yakın tarihli kararında da ispat bakımından süregelen bu uygulamanın devam ettirildiği anlaşılmaktadır¹⁹¹.

mukayyet olarak yazılı delil arayıp ona göre hüküm vermeleri lazım geleceğine ... ekseriyeti sülûsan ile karar verildi.”, Legal İçtihat Programı.

¹⁹⁰ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, T. 16.12.1986, E. 1986/9718, K. 1986/10207; T. 24.11.2004, E. 2003/9353 K. 2004/11430, Sinerji İçtihat Programı.

¹⁹¹ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, T. 09.02.2021, E. 2019/13717, K. 2021/1914: “*Ceza Genel Kurulu'nun 05.02.2013 tarih, 2012/11-1086 Esas, 2013/40 sayılı kararında belirtildiği gibi; Ceza ve hukuk mahkemelerinde, sübuta ilişkin bir sorunun çözümünde farklı usul kurallarının uygulanması farklı hukuki sonuçları ortaya çıkarabilecektir. Senede bağlı bir borcun ödendiği iddiasının ceza mahkemesinde serbest delil usulü, hukuk mahkemesinde ise, istisnalar dışında sınırlı delil usulüne göre çözümünün ve bundan dolayı farklı sonuçların ortaya çıkmasının kabulü, adalet ve hakkaniyete aykırı düşecektir. Bu nedenle, senede bağlı borcun ödenip ödenmediğine ilişkin sorunun çözümünde, ceza ve hukuk mahkemelerinden verilen farklı kararların uygulamada doğuracağı sakıncalarının önlenmesi bakımından, tanıkla ispat konusunda ceza mahkemesinin hukuk mahkemesinin bağlı olduğu usul kurallarını uygulaması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, farklı usul hükümlerinin uygulanması nedeniyle senetten kaynaklanan borcun ödendiği iddiasının ceza mahkemesinde sabit görülerek mahkûmiyet kararı verilmesi, buna karşılık hukuk mahkemesinde ödeme iddiasının yerinde olmadığı kabulü ile alacağın geçerli görülmesi durumunda, ceza mahkemesi kararı sonucu bedelsiz senedi kullanma suçundan hakkında mahkûmiyet hükmü kurulan alacaklı, hukuk mahkemesi kararına göre alacağını icrada tahsil edebilecektir. Bu tür sakıncalara ve böylesine çelişkili bir durumun ortaya çıkmasına hukuk mantığının cevaz vermeyeceği açıktır. Aksinin kabulü halinde senet borçlusunu hiçbir zaman ilgili hukuk mahkemesine başvurma yoluna gitmeyecek, tanık temin ederek Cumhuriyet Savcılığına başvurmak suretiyle kamu davası açılmasını ve açılan kamu davasına katılmak suretiyle şahsi hakkının hüküm altına alınmasını sağlayabilecektir. Hal böyle olunca Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleriyle getirilen sınırlamaların uygulanma imkânı da eylemli olarak ortadan kalkacaktır.*

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; müteahhit olan sanığın, katılan ile yapmış olduğu sözleşmeden dolayı alacaklı olduğu bedelin bir kısmını alamadığından bahisle Türkeli Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/90 esas sayılı dosyasında açtığı itirazın iptali davasında ödendiği savunulan 5000 Euro'luk kısmı almadığına ilişkin yemin etmesi neticesinde davanın lehine sonuçlanması üzerine katılanın, alacağın kalmadığına ve paranın tamamını aldığına dair sanığın el yazısı ile yazılmış ancak imzalanmamış yazıyı Cumhuriyet Başsavcılığına sunarak yalan yere yemin etmek suçundan şikayetçi olması üzerine açılan ceza davasında miktar itibarıyla tanıkla ispatı mümkün olmayan borcun ödendiği hususu Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uyarınca ispatlanmadığı ve belgeye dayanmayan delillerin sanığın hükümlülüğüne yeter nitelik ve derecede bulunmadığı anlaşılmakla, sanığın beraati yerine tanık anlatımı ve savunmasının inandırıcı bulunmadığı gerekçesiyle mahkûmiyetine karar verilmesi ...”; aynı yönde, Yargıtay 16. Ceza Dairesi, T. 30.03.2015, E. 2015/761, K. 2015/414, Yargıtay İçtihat Programı.

Yargıtay'ın yalan yere yemin suçunda tercih ettiği ispat usulüne göre, hukuki uyumsuzluk konusu vakıanın tanıkla ispatının mümkün olmadığı durumlarda yalan yere yemin suçunda ispat, ancak bu vakıaya ilişkin yazılı delil ile mümkün olabilecektir. Yazılı delilin sıhhati ve delil vasfı bulunup bulunmadığının tespiti ise somut olay özelinde değerlendirilmektedir¹⁹².

Öğretide *hâkim görüş*, ceza hukuku yaptırımları ile kişilerin temel hak ve özgürlüklerine ağır kısıtlamalar getirildiği için ceza yargılamasına ilişkin kuralların medeni hukuktan farklı olduğunu, yalan yere yemin hukuk mahkemesi önünde gerçekleşse de, bir suçun varlığı söz konusu olduğu için, buna ilişkin iddiaların serbest ve vicdani delil sisteminin geçerli olduğu ceza muhakemesi ilke ve kuralları çerçevesinde ispatlanması gerektiğini, suçun ispatının yazılı delil ile sınırlandırılmasının, savunma hakkının da sınırlandırılması sonucunu doğuracağını savunmaktadır¹⁹³.

Aksi görüş ise, Yargıtay'ın uyguladığı ispat usulünün tartışılabilir olsa da, bir hukuk dalındaki sonucun başka bir hukuk dalına ait kurallarla aşılmasının hukukun güvenilirliğini ve adaleti zedeleyeceğini, aynı uyumsuzluk konusunun farklı mahkemelere taşınıp, çelişik kararlar verilmesinin değerlerle çatışacağını ileri sürmektedir.¹⁹⁴

Kanaatimizce, yalan yere yemin eylemine ilişkin yargılamada, ceza muhakemesi hukukunda geçerli olan serbest ve vicdani delil sistemi doğrultusunda, duruşmada ikame edilip tartışılan, hukuka uygun ve maddi gerçeğe ulaşmayı mümkün kılacak nitelikteki tüm kanıtların değerlendirilmesi suretiyle sonuca ulaşılmalıdır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda ceza yargılaması bakımından serbest ve takdiri delil

¹⁹² Yargıtay 8. Ceza Dairesi, T. 23.09.2020, E. 2018/10914, K. 2020/15891: “*Sanığın, İstanbul Anadolu 21. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2012/442 Esas sayılı dosyasının 30.04.2013 tarihli celsesinde, 'senedin el yazılı metninin kendisi tarafından yazılmadığına' dair yemin ettiği anlaşılmalı, söz konusu senet üzerindeki keşideci imzası dışındaki el yazılarının da sanığa ait olup olmadığı yönünde uzman bilirkişi raporu alınarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması ...*”, Yargıtay İçtihat Programı; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, T. 18.11.2014, E. 2013/10683, K. 2014/11550: “*Olayın etraflıca aydınlatılması ve maddi gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek biçimde ortaya çıkarılması amacıyla; adli emanetin 2011/100 sırasında kayıtlı 14.09.1999 tarihli belgenin altındaki imzanın sanığa ait olup olmadığı hususunda Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinden rapor alındıktan sonra tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması ...*”, Yargıtay İçtihat Programı.

¹⁹³ AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 182; KESİM, 1992, s. 62, 63; ÖZBEK / DOĞAN / BACAĞIZ, vd., 2018, s. 1192; SOYASLAN, 2020, s.774; ÜNVER, 2016, s. 252.

¹⁹⁴ MALKOÇ, 2013, s. 4673, 4674.

sistemi istisnasız bir şekilde benimsenmesine rağmen, fiili olarak savunma hakkını kısıtlayacak türden uygulamalara başvurulması ve delil yasakları getirilmesi hem kanunilik ilkesine hem de adil yargılanma hakkının ihlâline yol açabilir.

Yalan yere yemin suçunun tamamlanması ve cezai takibatı için, yemine konu uyuşmazlığın görüldüğü hukuk davasının sonuçlandırılmış olması gerekmez¹⁹⁵. Nitekim TCK m. 275/2’de yer alan “*Dava hakkında hüküm verilmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz.*” şeklindeki düzenleme bu hususu açıkça ortaya koymaktadır.

Yalan yere yemin suçu şikâyete tabi değildir. Görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir.

HMK m. 239/1’e göre; yemin eda edildikten sonra, yalan yere yemin nedeniyle açılan ceza davası, esas dava bakımından bekletici sorun yapılamaz.

Buna karşın, TCK m. 275/2-3’de düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin tatbiki açısından, suçu dolayısıyla yapılan kovuşturmada son karar verilmeden önce, hukuk davasında verilen hükmün kesinleşmesi veya icraya konulmasının bekletici mesele yapılması gerektiği ifade edilmektedir¹⁹⁶.

Yalan yere yemin suçunun cezası, etkin pişmanlık hükümleri uygulama alanı bulmadığı takdirde bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Sanık hakkında CMK m. 231’de öngörülen koşullar dâhilinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

Alman Ceza Kanunu’nun 154. maddesinde düzenlenen “Yalan yere yemin” suçu karşılığında öngörülen cezanın bir yıldan az olamayacağı¹⁹⁷, daha az cezayı gerektiren hallerde ise bu cezanın altı aydan beş yıla kadar olabileceği belirlenmiştir. Avusturya Ceza Kanunu’nun 288. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yalan yere yemin eylemi altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Son olarak, İsviçre Ceza Kanunu’nun 306. maddesinin ikinci fıkrasında ise bir hukuk davasında yemin üzerine

¹⁹⁵ Aynı yönde, HAFIZOĞULLARI / ÖZEN, 2016, s. 170; MERAN, 2006, s. 294.

¹⁹⁶ AYTEKİN İNCEOĞLU, 2021, s. 182.

¹⁹⁷ Alman Ceza Kanunu’nun 38. maddesinin ikinci fıkrasına göre süreli hapis cezaları en fazla on beş yıl olabilir.

yalan beyanda bulunan failin üç yıla kadar hapis veya doksan günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- ARTUK, M. Emin / GÖKCEN, Ahmet / ALŞAHİN, M. Emin / ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ARZT, Gunther / WEBER, Ulrich, **Strafrecht Besonderer Teil**, Lehrbuch, 1. Baskı, Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 2000.
- ASLAN, Mehmet, Yalan Tanık Suçunda Gerçeğe Aykırılık, **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl: Ağustos 2015, Sayı: 28, (s. 261 – 281).
- AYTEKİN İNCEOĞLU, Asuman, **Yalan Yere Yemin**, Özel Ceza Hukuku, Cilt X, Adliye Karşı Suçlar, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- BERTEL, Christian / SCHWAIGHOFER, Klaus, **Österreichisches Strafrecht**, Besonderer Teil II, 9. Baskı, Springer Verlag, Wien, 2010.
- DÖNMEZER, Sulhi / ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II**, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul, 2019.
- EISELE, Jörg, **Strafrecht Besonderer Teil I**, Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit, 2. Baskı, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2012.
- EREM, Faruk, “Yalan Şahadet, Hakikate Aykırı Bilirkişilik ve Tercümanlık”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1954, Cilt: 11, Sayı: 3, (s. 42 – 59).
- FISCHER, Thomas, **Strafgesetzbuch und Nebengesetze**, 55. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2008.
- GÖKTÜRK, Neslihan, “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2016, Cilt: XX, Sayı: 1, (s. 347 - 409). (2016a)

- GÖKTÜRK, Neslihan, “Die Aussagedelikte im türkischen Strafrecht”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, Yıl: 2016, Cilt: 4, Sayı: 2, (s. 75 - 95). (2016b)
- GÖSSEL, Karl Heinz / DÖLLING, Dieter, **Strafrecht Besonderer Teil**, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte, 2. Baskı, F. C. Müller Verlag, Heidelberg, 2004.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat, **Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi**, Cilt III, Hususi Kısım – Cürümler, Madde 282 - 447, 5. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1988.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki / ÖZEN, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Millete ve Devlete Karşı Suçlar, 1. Basım, US-A Yayıncılık, Ankara, 2016.
- HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 23. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- HAKERİ, Hakan, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İştirak”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Eylül 2006, Sayı: 1, (s. 75 – 109).
- HEINRICH, Bernd, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, 3. Baskı, Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 2012.
- HOFFMANN - HOLLAND, Klaus, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, 2. Baskı, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen, 2011.
- HOHMANN, Olaf / SANDER, Günther M., **Strafrecht Besonderer Teil II**, Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit, 2. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2011.
- İÇEL, Kayıhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- JESCHECK, Hans – Heinrich / WEIGEND, Thomas, **Lehrbuch des Strafrechts**, Allgemeiner Teil, 5. Baskı, Duncker & Humblot, Berlin, 1996.
- KARAKEHYA, Hakan, **Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti**, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.
- KESİM, Yahya, **Yalan Tanıklık ve Yalan Yere Yemin**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.

- KİTAPÇIOĞLU YÜKSEL, Tülay, **Özgü Suç**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020. (2020a)
- KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020. (2020b)
- KOÇAK, Mehmet Faruk, “Bir Ceza Yargılamasına Eleştirel Bakış: Yalan Tanıklık Suçu İncelemesi”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2019, Cilt: 9 Sayı: 1, (s. 196 – 231).
- KREY, Volker / HEINRICH, Manfred / HELLMANN, Uwe, **Strafrecht Besonderer Teil**, Cilt 1, Besonderer Teil ohne Vermögensdelikte, 15. Baskı, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2012.
- KURU, Baki, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- KURU, Baki, **Medeni Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt I, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- KÜHL, Kristian, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, 7. Baskı, Verlag Franz Vahlen, München, 2012.
- LENCKNER, Theodor / BOSCH, Nikolaus, **Strafgesetzbuch, Kommentar**, Editör: SCHÖNKE Adolf / SCHRÖDER Horst, 29. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2014.
- MALKOÇ, İsmail, **Açıklamalı Türk Ceza Kanunu**, Madde 242 - 345, 4. Cilt, 1. Baskı, Sözkese Matbaacılık, Ankara, 2013.
- MAURACH, Reinhart / SCHROEDER, Friedrich-Christian / MAIWALD, Manfred, **Strafrecht Besonderer Teil**, Cilt 2, Straftaten gegen Gemeinschaftswerte, 10. Baskı, C. F. Müller Verlag, München, 2012.
- MERAN, Necati, **Yeni Türk Ceza Kanununda Kamu Görevlisine ve Adliye İlişkin Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

- MÜLLER, Henning Ernst, **Münchener Kommentar zum StGB**, Cilt 3, Editör: SCHÄFER, Jürgen, 4. Baskı, Verlag C. H. BECK, München, 2021.
- NOROUZI, Ali B., **Strafgesetzbuch**, Kommentar, Editörler: MATT, Holger / RENZIKOWSKI, Joachim, 1. Baskı, Verlag Franz Vahlen, München, 2013.
- OTTO, Harro, **Grundkurs Strafrecht**, Die einzelnen Delikte, 7. Baskı, De Gruyter Rechtswissenschaften Verlag, Berlin, 2005.
- ÖNDER, Ayhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- ÖZBEK, Veli Özer / DOĞAN, Koray / BACAĞSIZ, Pınar / TEPE, İlker, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2018.
- ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- ÖZTÜRK, Bahri / ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- PARLAR, Ali / HATİPOĞLU, Muzaffer, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 4. Cilt, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.
- PEKCANİTEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- ROXIN, Claus, **Täterschaft und Tatherrschaft**, 7. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 2000.
- ROXIN, Claus, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, 4. Baskı, C. H. BECK, München, 2003.
- RUDOLPHI, Hans - Joachim, **Systematischer Kommentar zum Strafgesetzbuch**, Editör: RUDOLPHI, Hans - Joachim / WOLTER, Jürgen, Cilt 2, 8. Baskı, Carl Heymanns Verlag, Köln, 2013.
- RUß, Wolfgang, **Strafgesetzbuch**, Leipziger Kommentar, Großkommentar, Editör: LAUFHÜTTE, Heinrich Wilhelm / RISSING - VAN SAAN, Ruth / TIEDERMANN, Klaus, 6. Cilt, 12. Baskı, De Gruyter Rechtswissenschaften Verlag, Berlin, 2010.

- SCHMIDHÄUSER, Eberhard, **Festschrift für das Oberlandesgericht Celle**, Verlag Otto Schwartz & Co., Göttingen, 1961.
- SINAR, Hasan, “Türk Ceza Kanununda Dolaylı Faillik”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl: Nisan 2011, Sayı: 15, (s. 59 – 86).
- SINN, Arndt, StGB, **Strafgesetzbuch**, Kommentar, Editör: SATZGER, Helmut / SCHLUCKEBIER, Wilhelm / WIDMAIER, Gunter, 2. Baskı, Carl Heymanns Verlag, Köln, 2014.
- SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- ŞAHBAZ, İbrahim, **Açıklamalı ve İctihatlı Türk Ceza Kanunu**, 2. Cilt, Madde 150 - 345, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- TANRIVER, Süha, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / ÖNOK, Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- TOROSLU, Nevzat / TOROSLU, Haluk, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 25. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- TRECHSEL, Stefan / AFFOLTER-EIJSTEN, Heidi, **Schweizerisches Strafgesetzbuch**, Praxiskommentar, Editör: TRECHSEL, Stefan / PIETH, Mark, 2. Baskı, Dike Verlag, Zurich, 2013.
- ÜNVER, Yener, **TCK’da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- VORMBAUM, Thomas, **Strafgesetzbuch**, Editör: PAEFFGEN, Hans - Ullrich, Cilt 2, 4. Baskı, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden - Baden, 2013.
- YARDIMCI, Taner Emre, **Hukuk Davalarında Mecburi Dava Arkadaşlığı**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

YAŞAR, Osman / GÖKCAN, Hasan Tahsin / ARTUÇ, Mustafa, **Yorumlu - Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt VI, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.